

ΝΙΚΟΛΑΟΥ-ΙΩΑΝΝΟΥ Σ. ΜΠΟΥΣΟΥΛΑ
Τακτικού Καθηγητού της Φιλοσοφικής Σχολής
τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΠΕΡΙ ΥΠΑΡΞΕΩΣ

Μ' ενίσχυση πνευματική, με συμμαχία τούς Προσωκρατικούς κι' ιδίως τόν Πλάτωνα, θα προσπαθήσουμε απόψε* να ἐγκύψωμε στην περιοχή τήν ὀντολογική, πού οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι οὔτε συχνάζουν, οὔτε εἶναι δυνατόν κἄν νά συχνάσουν. Κι' αὐτό ἐπειδὴ εἶναι μιὰ περιοχή ἀνέφικτη γιά ὄσους δὲν διαθέτουν ὡς ἐφόδια παρά μονάχα τὰ κοινὰ αἰσθητήρια καί κριτήρια. Γιά νά τήν πλησιάσῃ ἄμεσα κανεῖς τήν περιοχὴν αὐτὴ θά πρέπει ὅπωςδῆποτε νά ἐξοπλισθῇ πνευματικά μ' ἐφόδια ἄλλα, υπεραισθητά: με ὄπλα τοῦ πνεύματος ὡς, λόγου χάρη, τὸ ἡρακλειτικὸ ἔνθεο Πῦρ¹, συνώνυμο τοῦ Λόγου-Κεραυνοῦ-Ἐνός, ἢ ἀκόμη τοῦ Νοῦ-Νόμου-Ἐνοῦ ἢ Κοινοῦ, τοῦ πιὸ συμπτυκνωμένου δηλαδὴ κι' ἀθρόου Ὁντος κι' Ὑπαρκτοῦ τοῦ νοητοῦ. Ὅπως χαρακτηριστικὰ μᾶς λέει τὸ ἀπόστ. 2: *Διὸ δεῖ ἐπεσθαι τῷ ξυνῶ, τοιδέστι τῷ κοινῶ· ξυνὸς γὰρ ὁ κοινός. Του λόγου δ' ἐόντος ξενου ζῶουσιν οἱ πολλοὶ ὡς ἰδιαν ἔχοντες φρόνησιν.*

Πάρα πολὺ πολύτιμο κι' ἀποκαλυπτικὸ τὸ μήνυμά του: μᾶς δείχνει πρῶτα ἀπ' ὅλα ὅτι ὁ Λόγος εἶναι τὸ «κοινόν», δηλαδὴ τὸ ἀληθινὰ καθολικὸ καὶ υπερέκσμοιο. Ἄλλ' αὐτὸ ονομάζεται ἀκόμα «ξυνόν», με ἄλλα λόγια τὸ τέλεια συγκεντρωμένο κι' ολοκληρωμένο ὄν (ξύν-ὄν=mit-sein).

Κι' ὅμως, παρ' ὅλη τὴν καθολικότητα τοῦ Λόγου, τοῦ υπερέτατου Νόμου, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τούς ἀνθρώπους ζοῦν σάν νᾶχουνε δική τους πνευματικότητα καὶ νόηση (αφρόνησις).

Πρόκειται ἀναμφίβολα γιά ὅλους αὐτοὺς πού πόρρω ἀπέχουν ἀπὸ τὸ νά ζοῦν «ομοιογόμενος», σὲ συμφωνία με τὴ συμφωνικώτατη δομὴ τοῦ Λόγου-Νόμου· γιά ὅλους αὐτοὺς πού ὅσο περισσότερο ἀνήκουν στὴ σφαῖρα τῶν «καθευδόντων», τόσο καὶ πιὸ πολὺ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὸ ἐνιαῖο καὶ ἀντικειμενικώτατο, καθολικώτατο «κοινόν-ξυνόν», στρεφόμενοι, ὁ καθένας τους, «εἰς ἴδιον κόσμον». Βουλιάζοντας στὴν πολλαπλότητα καὶ τὸν κατακερματισμὸ, στρέφοντας ὄλο καὶ περισσότερο τὰ νῶτα τους στὸ Ἐνα. Ὅταν ἀναλογισθοῦμε τοῦ Πλάτωνος τὴ ρήση, ἀναφορικὰ με τούς μαθηματικούς, πού *ὄνειρώττουσι περὶ τὸ ὄν*, με ρῖγος νιώθομε τὸ τί σημαίνει νά πράττωμε ἢ νά λέγωμε ὡσάν τούς κοιμισμένους...

* Διάλεξις γενομένη εἰς τούς φοιτητάς τῆς Σχολῆς τὴν 10ην Νοεμβρίου 1972.

1. Ἡ ἀκόμη — ὅπως θά ἐπιχειρήσωμε νά δείξωμε — τὴν παρμενιδικὴ ἐποπτεία τῆς τέλειαι σφαιρικῆς Οὐσίας, συνώνυμης τῆς τέλειαι Νοήσεως· ἢ τὴν υπεραίσθηση τοῦ κεραυνοβόλου Νοῦ τοῦ Ἄναξαγόρα· ἢ τοῦ ζεύγους τοῦ ἀκατάλυτου τῆς Φιλίας καὶ τοῦ Μίσους τοῦ Ἐμπεδοκλῆ· ἢ τέλος τοῦ μοναδικοῦ Καλοῦ-Ἄγαθοῦ-Ἐνός, υπέρτατου Δημιουργοῦ τῶν υπαρκτῶν στὸν Πλάτωνα...

Ἐντίθετα, γι' αὐτούς πού δὲν καθεύδουν (ὄχι τὴ νύχτα, ἀλλὰ τὴ μέρα, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει μὲ τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων), μὲ ἄλλα λόγια γι' αὐτούς πού συμμετέχουν στὴν ἀκρόαση, στὴν ἀκουστικὴ μετάληψη τοῦ Λόγου, δὲν ὑπάρχει παρὰ μιὰ ἴδια καθολικὴ Πραγματικότητα, ἓνα κοινὸ καὶ τρίσβαθα δομικὸ ὄραμα κι' ἀρχέτυπο τῆς Ὑπάρξεως καὶ τῆς Ἀλήθειας.

Ἐνῶ γιὰ ἐκείνους πού κοιμούνται, ἰδίως ὅταν εἶναι δῆθεν σὲ κατάσταση ἐργηγόρσεως, τὸ ἐνιαῖο τοῦ Εἶναι-Λόγου-Ἐνός-Πυρός καταθρυμματίζεται σ' ἀπειράριθμους ψευδόκοσμους ὑποκειμενικώτατα προσωπικοὺς καὶ φρούδους...

Καὶ εἶναι ἀκριβῶς μέσα ἀπὸ τὸ ὅλο Νοῦ καὶ Λόγου Πῦρ αὐτὸ πού πηγάζει ὁ Κόσμος (πλήρωμα τῆς αἰσθητῆς ὑπάρξεως), πού, κατὰ τὸν Ἡράκλειτο, δὲν ἔγινε ποτέ, ἀπὸ καμιὰ θεότητα, σὲ καμιὰ ἀπολύτως διαχρονικὴ στιγμή, ἀλλὰ «ἀνέκαθεν ὑπῆρξε καὶ θὰ ὑπάρχη ὡς ἓνα πῦρ αἰείζων», σὰν ἓνας υπέρτατος σπινθήρας, πηγὴ γενέσεως καὶ δημιουργίας, «ποῦ ἀνάβει καὶ σβῆνει σύμφωνα μὲ μέτρα», μέσα στὴν ἄχρονη ρωγμὴ τοῦ κεραυνοῦ-ἐξαίφνης¹. Γιατὶ ἐκεῖ ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ «φύσις» πού «ἀγαπᾷ νὰ κρύβεται» (ἀπόσπ. 123)². Μέσα στὸ ἀπείρως μικρὸ καὶ μεγάλο τοῦ ξαφνικοῦ κι αἰώνιου, ὁ Κόσμος, αἰώνια νέος καὶ πανόμοιος μὲ τὸν λόγο τῆς ψυχῆς³, αὐξάνεται καὶ φθίνει ἀλληλοδιαδοχικά. Μιὰ ἀέναη ροὴ αὐξομειούμενη εἶναι ὁ Κόσμος, κατὰ βάθος, εἶναι ἡ Ὑπάρξη. Καὶ ὄχι μόνο γιὰ τὸν Ἡράκλειτο, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἄλλους πανάρχαιους στοχαστὲς-ὄραματιστὲς τοῦ Εἶναι, ὅπως ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος (μὲ τὸ νερό), ὁ Ἀναξιμένης (μὲ τὸν ἀέρα) καὶ ὁ Ἀναξίμανδρος (μὲ τὸ ἄπειρο). «Ὅλοι αὐτοί, ἐνῶ φαίνονται νὰ εἶπαν πράγματα τελειῶς διαφορετικὰ ὅσον ἀφορᾷ τὴν πεμπουσία τοῦ Παντός, ἐν τούτοις, στὴν πραγματικότητα, δὲν ἔκαναν ἀπ' τὸ νὰ ἐκφράσουν, μὲ τρόπο βέβαια ὀλότελα ἰδιότυπο, ἓνα ἰδίως: τὴ ρευστότητα αὐτοῦ πού εἶναι πηγὴ σπερματικὴ γιὰ τὸ σύνολο τῶν ὑπαρκτῶν. Ἐπειδὴ διόλου τυχαῖο τὸ γεγονός ὅτι κανεὶς δὲν βρέθηκε νὰ συμβολίσῃ τὴν υπαρξιακὴν πεμπουσία μὲ τὸ τέταρτο στοιχεῖο — δηλαδὴ μὲ κάτι τὸ τόσο πηγμένο, ἀπολιθωμένο, στατικὸ, ὅπως ἡ γῆ. Ἐνῶ τὰ τρία ἄλλα στοιχεῖα — τὸ νερό, ὁ ἀέρας καὶ ἡ φωτιὰ — καὶ

1. Βλ. ἀπόσπ. 64: τὰ πάντα οἰκίζει κεραυνός.

Ἄ,τι εἶναι τὸ κεραυνοβόλο — ἔξω ἀπὸ κάθε χρονικότητα — «ἐξαίφνης» στὸ πλατωνικὸ σύμπαν τοῦ Λόγου, εἶναι στὴν ἡρακλειτικὴν ἐνόραση ὁ κυρίαρχος τῶν πάντων Κεραυνός...

2. Πόσο ἡ ἀρχαία ἐλληνικὴ πνευματικὴτητα, πού χαρακτηρίζεται ἀπὸ διακριτικὴτητα κι' αἰδῶ, ἀποδίδει τὴ μεγάλη φύση, ἀπομιμούμενη τὴ διαδικασία τῆς τῆν ἴδια! Ὅπως κι' αὐτὴ, ἀγαπᾷ νὰ κρύβεται, νὰ μὴ ἐκπορευεῖται — νὰ ἐκφράζεται περιτυλιγμένη στὴ σιωπῆ. Τὰ ὕψιστα ἀρχαῖα κείμενα καλύπτονται σὰν φαραωνικὲς — περιβεβλημένες μὲ ἀλλεπάλληλες ταινίες — μούμιες. Καὶ πρέπει νὰ τὰ ξεγυμνώσῃς ἑπακρά, ὥστε νὰ φθάσῃς κάποτε στὴ φρίκη κι' ἀποκάλυψη τῆς σάρκας-πεμπουσίας, τῆς κατάξερης καὶ τρομερῆς...

3. Πού, σύμφωνα μὲ τὸ ἀπόσπ. 115, εἶναι λόγος εαυτὸν αὐξων.

πάνω ἀπ' ὅλα τὸ ἄπειρο τὸ ἴδιο, ποῦ ὅπως θὰ δείξῃ στὸν Φίληβο ὁ ὄχι μόνον σωκρατικά, ἀλλὰ καὶ προσωκρατικά γαλουχημένος Πλάτων, βρίσκεται στοὺς ἀντίποδες τοῦ «ἔστη» — οντας ρευστὰ τὰ ἴδια, κάλλιστα προσήκουν ὡς σύμβολα τῆς ροϊκότητος-δυναμικότητος¹ τοῦ πρωταρχικοῦ σπέρματος καὶ «σπόρου» καὶ πυρῆνος...

Μὲ μιὰ λέξη τὸ Ὑπαρκτὸ εἶναι κάτι ποῦ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴ ροϊκότητα. Μιὰ ροϊκότητα ποῦ οἱ ἐλιγμοὶ τῆς κάθε ἄλλο βέβαια παρὰ τὴν εὐθυγράμμιση ἀκολουθοῦν. Τέτοια κι' ἡ κίνηση τοῦ Νοῦ — συνώνυμου τοῦ Ξυνοῦ καὶ τοῦ Κοινοῦ καὶ τοῦ συν-Εἶναι (μὲ ἄλλα λόγια τοῦ πιὸ πραγματικοῦ Πραγματικοῦ), σύμφωνα μὲ τὸν Ἐφέσιο.

Τὸ Πνεῦμα — αὐτὴ ἡ πυρακτωμένη λάβα ἡ ἀκάθεκτη, κατὰ τὸν Bergson, ἡ ζωτικώτατη αὐτὴ ὄρμη — εἶναι μιὰ, ἀνὰ πᾶσα ἀπειροελάχιστη στιγμή, ἀπρόβλεπτη ἐκροή-εκτίναξη. Ἐλίσσεται ἀκριβῶς σὰν μιὰ τεράστια συμφωνία μουσική.

Ἄκουγοντάς την, δέχεται ἡ ψυχὴ μας πλήγματα, τινάγματα ὄντικα ἀλεπάλληλα, ἀσύλληπτα ζωογόνα. Ἄδύνατον νὰ τις προΐδῃς λογικὰ τις πάνσοφες καμπές — τις ὄλο ὑφές-οὐσίες — τοῦ ροῦ τοῦ Λόγου-Νοῦ²-Ὑπαρκτοῦ· ἀδύνατον νὰ διατρήσῃς, νὰ ἐξαντλήσῃς μαθηματικὰ καὶ λογικὰ τὴν αἰφνιδιαστικὴ του ποριμότητα, ὑπερπληρότητα δωροῦσα εἰσβολὴ του...

1. Κατὰ βάθος ἡ Ὑπαρξη εἶναι ἓνα πλήρωμα δυνατοτήτων. Καὶ ἡ πιὸ ἀδύνατη δυνατότητα ἀποδεικνύεται δυνατὴ μέσα στὴν Ὑπαρξη. Μέγιστο χαρακτηριστικὸ καὶ θέλγητρο τῆς Πραγματικότητος, τὸ ὅτι ολόκληρη δὲν εἶναι παρὰ ἓνας ἀστερισμὸς δυνατοτήτων. Γι' αὐτὸν τὸ λόγο πανάρχαιοι στοχαστές, ὅπως αὐτοὺς ποῦ ἀναφέραμε πιο πάνω — καὶ πρῶτα-πρῶτα ἓνας Ἡράκλειτος — ἀρύσθησαν τέτοια σύμβολα ροϊκότητος, γιὰ νὰ ἐκφράσουν ἓνα τέτοιο ρευστότατο-δυναμικώτατο πλήρωμα Οὐσίας...

2. Παρ' ὅλη ὁμως τὴν αἰώνια παρουσία τοῦ Λόγου-Νοῦ αὐτοῦ, ἡ Ξυνοῦ, τέλους καὶ ἀρχῆς «ἐπὶ περιφερείας κύκλου» (κατὰ τὸ ἀπόσπασμα 103), καὶ πηγῆς κάθε φρονήσεως καὶ σοφίας, οἱ ἄνθρωποι (ἢ, ἀκριβέστερα, οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων) παραμένουν «ἀξύνετοι», χωρὶς τὴ νόηση ποῦ λέγεται σύνεση καὶ νοῦς. Καὶ πρὶν ἀφουγκρασθοῦν τὸν Λόγο, καὶ μετὰ ἀκόμη, στὴν ἀρχὴ (ἀπόσπ. 1: *τοῦ δὲ λόγου τοῦδ' ἔντος αἰεί, ἀξύνετοι γίνονται ἄνθρωποι καὶ πρόσθεν ἢ ἀκουσαὶ καὶ ἀκούσαντες το πρῶτον*).

Ἡ λέξη «ἀκούσαντες» εἶναι μιὰ λέξη πολὺ χαρακτηριστικὴ, πάρα πολὺ πολύτιμη: μᾶς υπαινίσσεται ἀποκαλυπτικὰ τὴ μουσικὴ ὑφή αὐτῆς τῆς πελώριας συμφωνίας ποῦ εἶναι ὁ Λόγος στὸν Ἡράκλειτο. Μίας συμφωνίας ὑπαρξιακῆς, ἐφ' ὅσον τίποτε δὲν ὑπάρχει ποῦ νὰ μὴν ἐπιτελῆται σύμφωνα μ' αὐτήν: *γνωμένων γὰρ πάντων κατὰ τὸν λόγον τόνδε...*

Μόνον ἐκεῖνοι οἱ ἐλάχιστοι, ποῦ «ξυν νόω» ἀφουγκράζονται τὸ «Ξυνόον», τὸ «mit-sein», τὸν Λόγο-Νοῦ, ἀκοῦνε ἀληθινὰ — εἴτε ἔμμεσα εἴτε ἄμεσα — τὴ δόνησή του, τὸ σωτήριο, ὑπεροῦσιο μήνυμά του: «Ὅλοι οἱ ἄλλοι (οἱ «ἀξύνετοι») τίποτε δὲν ἄκουσαν, δὲν εἶδαν. Κουφοί, θεότυφοι — καὶ ἐνῶ νομίζουμε τὸ εἶναι τοὺς παρὸν στὴν Πεμπτουσία, παντάπασι εἶναι ἀπόντες καὶ ἀνύπαρκοι στὴν Ὑπαρξη...

Σ' αὐτοὺς κάλλιστα ἐφαρμόζεται τὸ ἀπόσπ. 107: *κακοὶ μάρτυρες ἀνθρώποισι οφθαλμοὶ καὶ ὄτα βαρβάρους ψυχὰς ἐχόντων...*

Στο μεταφυσικό του ποίημα ο Παρμενίδης μας περιγράφει ένα είδος ανύψωσης από τα πιό τρίςβαθα τῆς νύχτας τῆς γνωσιολογικῆς ὡς τις πιό υψηλές κορυφές τῆς ἐποπτείας καὶ τῆς γνώσης. Μας λέει ὅτι ἓνα ἄρμα, οδηγούμενο ἀπὸ τις κόρες τοῦ ἡλιοῦ¹, τὸν μεταφέρει ὡς τῆ θεότητα πού θά τοῦ ἀποκαλύψῃ τὰ πιό ἀπαραβίαστα μυστικά τοῦ ὄντος. Αὐτὴ ἡ θεότης ονομάζεται, ἀπὸ τὸν Ἑλεάτη, Ἀνάγκη, Μοῖρα, Δίκη, Ἀλήθεια ἢ ἀκόμα Δαίμων. Αὐτὴ εἶναι ἡ δημιουργὸς κάθε ὑπαρκτοῦ, πού ὄχι μόνο συνιστᾶ τὰ ὄντα, ἀλλὰ — ὅπως τὸ πλατωνικό Ἀγαθὸ ἀκριβῶς — παράλληλα προάγει καὶ τῆ γνώση². Χάρη σ' αὐτὴ καὶ τῆ μορφοποιὸ ἀρετῆ τῆς, ἡ ἀπειρία τῆς ἀνοίας ἐγίνε τὸ τέλεια σφαιρικό μεικτὸ³ τοῦ ὄντος καὶ τοῦ Νοῦ, τὸ υπερτέλειο πεπερασμένο πού συνέπεσε μὲ τὸ ἴδιο του τὸ πέρασ. Ἡ Δίκη-Ἀνάγκη, διασχίζοντάς το πέρα γιὰ πέρα, τὸ περιβάλλει, ὅμοια μὲ τὸν ἐσχατο Ὀλυμπο, υπέρτατο πῦρ καὶ φῶς ὄντολογικό. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ συγκρατεῖ σταθερὸ καὶ ἀκλόνητο κι' ἀναλλοίωτο ἀπὸ κάθε ἀπολύτως πλευρά. Ἡ παρμενιδικὴ Θεότης καὶ Μοῖρα («ἐτέδθησε») τὸ πλήρωμα τοῦ ἀπειρου, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτό, τὸ ἀνέκφραστα συνεχές, εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ ὄν, τὸ Ὑπαρκτό, ταυτόσημο τοῦ Νοῦ: μείγμα σφαιρικό καὶ ἀκίνητο⁴, πού τὸ ἀπώτερο τέρμα του καὶ πέρασ εἶναι τὸ «πειρας πνυματον» τῆς Ἀνάγκης⁵— τῆς ἀναγκαιότητός του.

1. Βλ. 28B 1: «Τὰ ἄλογα, πού μὲ πῆγαιναν ὅσο μακρὰ θά μπορούσε νὰ ποθήσῃ ἡ καρδιά μου... μὲ ὠδήγησαν πάνω στὸν περίφημο δρόμο πού μέσα ἀπ' ὅλες τις πόλεις φέρνει τὸν σοφὸ ἄνθρωπο· ἐκεῖ μ' ἐπήγαιναν, γιατί ἐκεῖ ἔφερναν τὰ πολύξερα ἄλογα πού ἔφερναν τὸ ἄρμα... Καὶ ὁ ἄξονας καυτὸς μέσα στὰ χνῶτα ἤχουσε σάν σύριγγα (γιατί κι' ἀπὸ τις δυὸ μεριές ἦταν σφιγμένος μέσα στὶς ρόδες πού περιστρέφονταν), καθὼς ἔσπευδαν νὰ μὲ παν οἱ Ἡλιάδες κόρες πρὸς τὸ φῶς, ἀφήνοντας πίσω τὰ δώματα τῆς Νύχτας»...

2. Ἰδοὺ πῶς μιλεῖ ἡ ἀποκαλυπτικὴ Θεὰ στὸν μόλις ἀφίχθέντα ἀναρριχητὴ τοῦ Κατακόρυφου — τῆς Γνώσης Ἀργοναύτη: «Νεαρέ, πού ἐρχεσαι συντροφιά μ' ἀθάνατους ἡνίοχους μὲ τὸ ἄρμα πού σὲ πηγαινέει στὸ δικό μας σπίτι, χαῖρε· γιατί δὲν σ' ἔφερε σ' αὐτὸν τὸν δρόμο κακὴ μοῖρα (ἀλήθεια βρίσκεται μακρὰ ἀπὸ τῆ στράτα τῶν ἀνθρώπων), ἀλλὰ ἡ δίκη καὶ ὁ νόμος. Καὶ πρέπει ὅλα νὰ τὰ μάθης, ἀπὸ τῆ μιὰ μεριά τὴν ἀλάθητη καρδιά τῆς ολοστρόγγυλης ἀλήθειας, ἀπὸ τὴν ἄλλη τις δοξασίες τῶν θνητῶν πού δὲν ἔχουν μέσα τους τὴν ἀληθινὴ γνώση».

3. Μεικτὸ ἀρμονικό καὶ συνεχές, πού ἀντικρουζόμενο συνθετικά δὲν συνεπάγεται μέρη, ὅλα τὰ μέλη του (γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε ἐμπειδικό ἐκφραση) ἔχοντας ἤδη συγχωνευθῆ καὶ γίνε ἓνα, χάρη στὴν ἀρετὴ καὶ δυνάμη τῆς ἀκρογωνιαίας μείξεως καὶ ἐνώσεως. Ὅλες οἱ μύχιες του περιοχὲς ἐνέχουν συνοχὴ, συμπύκνωση, τόνο καὶ ἔνταση, στὸν ἴδιο ἀπαράλλακτα βαθμῶ. Δὲν ὑπάρχει ἐδῶ περισσότερο εἶναι καὶ ἐκεῖ ὀλιγώτερο.

4. Βλ. ἀπόσπ. 8. «ἀκίνητο μέσα στὰ πέρατα μεγάλων δεσμῶν».

5. Τὸ ὅτι ἡ κατ' ἐξοχὴν πηγὴ δημιουργίας καὶ ἀποκάλυψης τοῦ παρμενιδικοῦ ὄντος εἶναι ἡ Ἀνάγκη, μὲ ἄλλα λόγια, τὸ γεγονός ὅτι τὸ παρμενιδικό ὄν εἶναι σφραγισμένο μὲ τὴν ἀνεξίτηλη σφραγίδα τῆς θεᾶς Ἀνάγκης, σημαίνει τὴν υπέρτατη ἀξιολόγηση τοῦ Ὑπαρκτοῦ. Τὸ εἶναι δὲν εἶναι, στὴν οὐσία του, παρὰ ἀκριβῶς ὅπως—κατ' ἀδήριτη ἀναγκαιότητα—θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι. Καμμιά συμπτωματικότητα, κανένα ἀπολύτως «κατὰ συμβεβη-

Διαβάζοντας τους παρμενιδικούς στίχους, που περιγράφουν τη συνοχή και την αμετάβλητη σταθερότητα και ποιοτική άκίνησή της Ουσίας, είναι σαν ν' ακούμε τη μουσική μιας μακάριας ψυχοπνευματικής ευφορίας και αναστάσεως. Μας πλημμυρίζει όλη η άφραστη χαρά της συνοχής¹ και της τελειότητος² της πιο βαθειάς και αληθινής Ύπαρξεως και Νοήσεως.

Ἀπεικονίζοντάς μας μουσικά την άνοδό του μέσα απ' τὰ ἔγκατα τῆς νύχτας τῆς γνωσιολογικῆς ὡς τὰ ἀκρογωνιαῖα ὕψη τῆς Ἀποκάλυψης και τῆς Ἀλήθειας — με ἄλλα λόγια, τὸν καταποντισμὸ του μέσα στὰ πιὸ ἀνυποψίαστα βᾶθη ἢ ὕψη τοῦ μέσα του κόσμου κι' οὐρανοῦ — ὁ Ἐλεάτης τραγουδα τὴν υπερουσία, σὲ ὕστατην ἀνάλυση, συνάντηση με τὴ Θεότητα τῆ μέσα κι ἔξω του (Ἀνάγκη, Μοῖρα ἢ Δαίμων), ποὺ τοῦ ἀποκαλύπτει πανευδαίμονα τὴ σύσταση τὴν πλαστικώτατη κι' ἁρμονικὴ τῆς Σφαίρας τῆς ὑπαρξιακῆς (εἶναι ἡ καρδιὰ τῆς «ολοστρόγγυλης Ἀλήθειας»), μέσα στους κόλπους τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ἓνα σημεῖο ποὺ νὰ ἐνέχη ὀλιγώτερη ὑπαρκτικότητα και «εἶναι» ἀπὸ ἓνα ἄλλο. «Ὅλα ἀνεξαίρετως τὰ σημεῖα τοῦ σφαιρικώτατου ὄντος κραδαίνονται, δονοῦνται ἀπὸ τὴν ἴδια ἀκριβῶς ἔνταση ὄντικῆς ὑπερπληρότητος. Μολαταῦτα, ἡ αἰσθησις τῆς ὑπεραφθονίας-ὑπερποριμότητος αὐτῆς ὄχι μόνον δὲν προξενεῖ τὴν παραμικρότερη ναυτία στὸν Παρμενίδη — ὅπως συμβαίνει στὸν σύγχρονό μας Sartre —, ἀλλ' ἀντιθέτως ἀποβαίνει πηγὴ γι' αὐτὸν μίας πανευφρόσυνης μακάριας γηθοσύνης, γεμάτης ἀπὸ κατάνυξη και δέος (μ' ἔξαρση ὁ μεταφυσικὸς ποιητῆς ὕμνεῖ αὐτὸ ποὺ ολόκληρο εἶναι «ἄσυλον»)...

* * *

Μιλήσαμε γιὰ τὸν Παρμενίδη και τὸ μεταφυσικὸ του ποίημα, ὅπου ὁ πελώριος φιλόσοφος και ποιητῆς μᾶς περιγράφει τὴν ἄνοδό του μέσα απ' τὰ βᾶθη τῆς νυχτὸς ὡς τὰ ἀκρογωνιαῖα ὕψη και ἔγκατα τοῦ μέσα κι' ἔξω του κόσμου και οὐρανοῦ. Γνωσιολογικὴ πορεία κατακόρυφη, ποὺ τὸ μακάριο τέρμα της εἶναι ἡ συνάντηση με τὴν δημιουργικὴ θεότητα ποὺ λέγεται Ἀνάγκη, Μοῖρα, Ἀλήθεια ἢ Δαίμων. Κι' αὐτὴ ἡ παντοδύναμη θεότης — ποὺ θὰ μπορούσε νὰ συγκριθῆ με τὴν Διοτίμα τοῦ Συμποσίου, δηλαδὴ αὐτούσια κι' ἀπόλυτα με τὸ σωκρατικὸ Δαιμόνιο³ — τοῦ ἀποκαλύπτει τὴ μύχια σύσταση τοῦ σφαιρικοῦ εἶναι. τὴν καρδιὰ τῆς «ολοστρόγγυλης Ἀλήθειας».

κος». εἶναι αὐτὸ ποὺ ἐκφράζει ποιητικὰ ὁ Nietzsche με τὸ «amor fati». Πόσο μακριὰ βρισκόμαστε — με τὸν Παρμενίδη και τὸν Nietzsche — ἀπ' τὴν μηδενιστικὴ ἀντίληψη τῆς «Ναυτίας» τοῦ Sartre, τὴ σχετικὴ με τὸ ἀπόλυτα περιττὸ τῆς Ὑπαρξης!

1. Βλ. ἀπόσπ. 8: «εἶναι ὄλο συνεχές».

2. Βλ. ἀπόσπ. 8: «τελειωμένο ἀπ' ὄλες τίς μεριές, ὅμοιο με σφαῖρα ὀλοστρόγγυλη, ἰσοροπημένο παντοῦ».

3. Ἐξὼ ἀκριβῶς ἀπο τὴ θύρα τῆς αἴθουσας τοῦ συμποσίου, ὁ Σωκράτης — ὁ δῆθεν καλεσμένος, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ὁ Καλεστῆς — βυθίζεται στὸ ἐκστάν, καθὼς πηγαινόντας νὰ συμποσιασθῆ (και ὄντας τὸ συνεπέστερο τῶν ὄντων) δὲν κάνει παρὰ νὰ στοχά-

Ἄς πάρουμε τώρα ἕναν ἄλλον προσωκρατικό στοχαστή, τὸν Ἐμπεδοκλή. Στὸ ὄντολογικὸ του ποίημα¹, ποῦ εἶναι τὸ μεταφυσικὸ τραγούδι τῆς εὐφορίας τῶν μεικτῶν, ὁ Ἀκραγαντῖνος ἀπευθύνει δέηση ἐξ ἀρχῆς στὴ «λευκώλενο» Μοῦσα του γιὰ νὰ τὸν κρατῇ πάντα μέσα στὸν ἱερὸ χῶρο τῆς Αὐθεντικότητας, ὥστε ποτὲ — οὔτε κατὰ σπιθαμὴ — νὰ παρεκκλίνῃ ἀπὸ τὴν βασιλικὴ λεωφόρο τῆς γνήσιας Ἐποπτείας. Μᾶς θυμίζει τὸν στοχαστικὸ ἥρωα τοῦ *Τιμαίου*, τὸν πυθαγόρειο ἐμπνευσμένο ἀστρονόμο, ὁ ὅποιος πρὶν κιόλας προσφέρει στοὺς ἀκροατὰς του τὸ συμπόσιο τῶν λόγων του, ποῦ ἀποκαλύπτει τὴν δομὴ τοῦ

ζεταί πάνω στὴ φύση καὶ ἀρετὴ τοῦ Ἔρωτος, Οἰνοχόου κάθε συμποσιακῆς, δημιουργικῆς στιγμῆς καὶ ευωχίας, κάθε αὐθεντικοῦ συμποσίου, σὰν κι' αὐτὸ ποῦ πρόκειται, ὡς ἀληθινὸς ἀμφιτρώων, τώρα νὰ προσφέρει. Καὶ πάνω στὴν ἔκστασή του αὐτῇ, ἀνοίγει ἡ καταπακτὴ, ἀνοίγουν διάπλατα οἱ πύλες καὶ οἱ οὐρανοὶ τοῦ ὑποσυνείδητου, καὶ ἡ ὡς τότε ἀφανὴ φωνὴ ἐντείνεται παράφορα καὶ τοῦ μιλεῖ: ἀποκαλύπτοντάς του τὰ ὅσα στὸν δρόμο διερωτήθηκε, ἀπορώντας. Ἐπειδὴ μόνον τὸ δαιμόνιο θὰ μπορούσε νὰ μιλήσῃ μὲ τέτοια ἀπίστευτὴ διεισδυτικότητα καὶ γνώση γιὰ τὸν τρισεμίγιστο αὐτὸν δ α ἰ μ ο ν α, ποῦ λέγεται Ἔρως.

Ἔτσι ὁ Σωκράτης, χάρις στὴν ἔκσταση ποῦ τὸν κατέλαβε λίγο προτοῦ εἰσχωρηθῆναι τὸν πρὸ τρανοῦ ἑαυτοῦ του, τοῦ μυστικοῦ στερεώματος του, τῆς πρὸ ἀπαραβίαστης ὑποσυνείδησιακῆς του ἀβύσσου. Κι' ἐκεῖ ἀκριβῶς ἀνακαλύπτει αὐτὸ ποῦ θὰ ὀνομάσῃ στὸν λόγο του ἱέρεια τῆς Μαντινείας, τὴν ἀποκαλυπτικώτατη Διοτίμα, δηλαδὴ τὴν παρμενιδικὴ του δαίμονα, τὴν ἐμπεδοκλεία του Μοῦσα, τὸ μεγαθήριο του Δαιμόνιο, ποῦ συμπίπτει — γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε τὴ γλώσσα τοῦ Freud — μὲ τὸ ζευγὸς τῆς *libido* καὶ τῶν ἐνοστικτῶν τοῦ μίσους καὶ τῆς ἐναντίωσης.

Εἶναι ἀκριβῶς τὸ δαιμόνιο αὐτὸ ζευγὸς, τὸ ταυτόσημο (ὅπως θὰ διαπιστώσωμε πρὸ κάτω) μὲ τὸν Νουὸ τοῦ Ἀναξαγόρα — Ἔρως καὶ Μῖσος ταυτοχρόνως — ποῦ ἀποκαλύπτει τὴν ὑστατὴ σύσταση τοῦ Ἔρωτος, ἔκγονου τῆς Πενίας καὶ τοῦ Πόρου. Τοῦ Ἔρωτος τοῦ δημιουργοῦ κάθε ὑπερκοῦ, χάρις στὴν ἐλκτικὴ του δύναμη, χάρις κυρίως στὴν ἐφεσὴ του πρὸς πληρότητα-ὑπεραφθονία-ποριμότητα. Τοῦ Ἔρωτος ποῦ δὲν εἶναι παρὰ ἀπέραντο μῖσος τῆς Πενίας κι' ἀτέρμονος ἔρωτας τοῦ Πόρου, δηλαδὴ τοῦ παντελῶς καὶ ὄντως ὄντος...

1. Ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ἄλλος τρανὸς φιλόσοφος καὶ ποιητῆς, ἐξέφρασε, ὅπως ἀκριβῶς κι' ὁ Παρμενίδης, τὴν στοχαστικὴ του θέαση σὲ στίχους, ἀποδεικνυόμενος αὐθεντικὸς κι' αὐτὸς ποιητῆς καὶ γεωργὸς τοῦ Λόγου: ποιητῆς καὶ δημιουργὸς κι' ἐσωτερικὰ, ἐφ' ὅσον πλάσσης πνευματικὸς, ἀλλὰ κι' ἐξωτερικὰ, διοχετεύοντας τὴν ὄπτασιακὴ στοχαστικότητά του σὲ μέτρο καὶ ρυθμὸ. Κι' αὐτὸ διόλου νὰ μὴ μᾶς κἀνῃ ν' ἀποροῦμε: ἐπειδὴ πῶς ἀλλοιῶς νὰ συλλάβῃ ὁ στοχαστῆς-ὄραματιστῆς τὸν μεγάλο παλμὸ τῆς δημιουργίας, ἀν' ὅχι ἐπικαλούμενος αὐτὸν χάρις στὸν κραδασμὸ ἀκριβῶς καὶ τὴ δύνηση — τὴ συμμαχία — τοῦ Λόγου τοῦ ποιητικοῦ;

Συναντοῦμε ἐδῶ ἕνα ἐξαισιο τόλμημα, γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ αἰώνας μας, ὁ τόσο τολμηρὸς φαινομενικὰ, ἀποδεικνύεται ἀνίκανος τελείως. Θὰ ἦταν, πράγματι, ἀδιανόητο στὴν εποχὴ μας ἕνας φιλόσοφος, σεβόμενος «ἐαυτόν», νὰ ἐκφράσῃ τὸ στοχαστικὸ του σύστημα σὲ στίχους. Τάχιστα θ' ἀπέβαινε καταγέλαστος στὰ μάτια τῶν «κομφῶν»...

Κατὰ βάθος ὁ αἰώνας μας χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἀτολμίες ἀφάνταστες: τοῦ λείπει, πάμπολλες φορές, στὸν πνευματικὸ τομέα, τὸ «ῥαῖο θάρρος», ἡ ἐξαισία τόλμη καὶ ἰσχύς, ποῦ ἀναμφισβήτητα ἀποτελεῖ τὸ κυρίαρχο χαρακτηριστικὸ, τὸ Γνώρισμα τῆς ὑπέρτατης δημιουργικῆς Βουλῆσεως.

σμου, νιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ προσευχηθῆ στὴ Θεότητα, γιὰ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ στὴν ὁδὸ τῆς διείσδυσης καὶ τῆς ἀποκάλυψης.

Ὁ Ἐμπεδοκλῆς λοιπόν, γεμάτος ἀπὸ τὴν πνευματικὴ πεμπτοῦσία τῆς πρὸ τρίσβαθης κι' ἐκστατικῆς ἐμπνεύσεως-μυσταγωγίας, ἄφοβα κατέρχεται, ὅπως καὶ ὁ Παρμενίδης, στὸν σύμμαχο στίβο τῶν στίχων γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὰ τρίσβαθα νοητικὰ ὁράματά του. Ἀλλὰ προτοῦ ν' ἀρχίσῃ τὸ κοσμογονικὸ του ποίημα, επικαλεῖται, ὅπως εἶπαμε, τὴ μέσα του ἱερεία, θεότητα καὶ μουσα (τὴν ἀνάλογη μὲ τὴν παρμενιδικὴ θεὰ καὶ δαίμονα, ἢ ἀκόμα μὲ τὸ δαιμόνιο τοῦ Σωκράτη) καὶ δέεται σ' αὐτὴν νὰ μὴν τὸν ἀφήσῃ νὰ παρεκκλίνῃ οὔτε στιγμὴ ἀπ' τὴν ὁδὸ τῆς Ἱερωσύνης, ὥστε νὰ μὴ πέσῃ στὰ χαμηλὰ καὶ διόλου γνήσια μονοπάτια τῶν κοινῶν ἀνθρώπων.

Δέεται ὅπως καί, στὸν *Τίμαιο*, ὁ *Τίμαιος*, ὅταν, προκειμένου νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐκθεση καὶ ἀνάπτυξη τοῦ «εἰκότος μύθου» περὶ Σύμπαντος (τὴν συμποσιακὴ «εστίαση τῶν λόγων»), ἀπευθύνῃ ἰκεσία στοὺς θεούς, ὅπως εἰσακουσθῆ ἢ προσευχῆ του, γιὰ νὰ εἰσχωρήσῃ μέσα στὴν πρόθεση τῆς Δημιουργίας καὶ νὰ ἐκφράσῃ τὰ θεῖα μυστικά τῆς συστάσεως τοῦ Παντός¹.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ Ἀκραγαντῖνος στοχαστῆς κι' οπτασιαστής — ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁ πυθαγόρειος ἀστρονόμος στὸν διάλογο τοῦ Πλάτωνος — θ' ἀποδειχθῆ ἱκανὸς ν' ἀποκαλύψῃ στοὺς κοινούς θνητοὺς (πού, ἐνῶ σὲ κάθε βῆμα τους προσκρούουν στὴν Ἵπαρξη, παραμένουν ὥστόσο ἀνυποψίαστα ἀνίδεοι αὐτῆς) τὰ συνταρακτικώτερα μυστικά τῆς δημιουργίας: πού, σὲ ὑστατὴ ἀνάλυση, οφείλεται στὸ ἀλληλοδιαδοχικὸ παιχνίδι τοῦ αἰώνιου ζεύγους τῆς Φιλότητος καὶ τοῦ Νείκου.

Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι αὐτὴ ἡ διπλὴ θεότητα, πού παρουσιάζεται μέσα ἀπὸ ἓνα αἰνιγματικὸ καὶ θειο ζευγάρι, συμπίπτει ὄχι μόνο μὲ τὴ μουσα τοῦ μεταφυσικοῦ Σικελοῦ ποιητῆ, ἀλλὰ καὶ μὲ αὐτὴ τὴ Δίκη-Ἀναγκαιότητα, πού εἶναι τοῦ Παρμενίδη ἢ Δαίμων. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ Ἐλεάτης ἀνέρχεται, χάρις στὴ θέαση-ἐκσταση, ὡς τίς υπέρτατες κορυφές τῆς πνευματικῆς μυσταγωγίας, γιὰ νὰ συναντήσῃ τὴ θεὰ τῆς ἀποκάλυψης καὶ τῆς δημιουργίας, ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ὁ Ἀκραγαντῖνος ὁραματιστῆς καὶ ποιητῆς, θ' ἀνυψωθῆ μὲ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν ὁμοία μ' ἐκσταση προσήλωση, ὡς τὴ Μοῦσα τῆ δαιμόνια², πού εἶναι

1. Αὐτός, ἓνας μικρόκοσμος, πῶς νὰ τολμήσῃ νὰ φέρῃ ἀλλοιῶς στο φῶς τὰ υπέρτατα ἄδηλα τῆς Κοσμογονίας χωρὶς νὰ ἔχῃ προηγουμένως ἐμπλησθῆ ἀπ' τὴν οὐσία τῆς «*Ευσεβείης*». Μονάχα χάρις σὲ μιὰ ολοκληρωτικὴ εὐσέβεια καὶ εὐλάβεια, θὰ κατορθώσῃ, ἔχοντας συντομισθῆ μὲ τὸν μέγα Κραδασμό, νὰ ὑψωθῆ στὴν κλίμακα τῆς Ἀποκαλυπτικότητος καὶ Ἐποπτείας, γιὰ νὰ προσφέρῃ στοὺς κοινούς θνητοὺς τὴ θεία ἐνόραση τοῦ Ἵπαρκτοῦ, τοῦ Σφαίρου...

2. Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι αὐτὴ ἡ μουσα-δαίμων εἶναι μιὰ οντότητα πού ἐδρεύει μέσα στὸν ἐσώτατο κόσμον καὶ τοῦ Παρμενίδη καὶ τοῦ Ἐμπεδοκλῆ. Χάρις στὴ μεταφυσικὴ ἄνοδο, πού πραγματοποιεῖται μὲ τὴ δέηση στὴν Θεότητα (μιὰ δέηση ὅλο ἐκστατικὴ ἔνταση καὶ φλό-

πηγή όχι μόνο κάθε αποκαλυπτικής πνοής και νόησης, αλλά και κάθε κοσμικής πραγμάτωσης-συντέλειας...

* * *

Αν παρωμε τώρα τον 'Αναξαγόρα, θά διαπιστώσωμε ότι είναι ο Νους — ο Νους ο δημιουργός — που αποκαλύπτει¹ στον Κλαζομένο Στοχαστή τη βαθειά ρίζα της 'Υπάρξεως: όχι μόνο την πρώτη-πρώτη ώρα και στιγμή της ανατολής του κόσμου (όπως λέει ο Goethe: πρωτόφαντη ευδαιμονία τὸ νὰ ζήση κανείς την πρώτη μέρα της δημιουργίας, όταν ο κόσμος ἔχη μόλις πρωτοβγῆ από τὰ χέρια του πλάστη και δημιουργοῦ του), ἀλλὰ κι' αὐτὴν ἀκόμη τὴν προκοσμική του σύμπαντος — τὸ χάος τὸ διπλὸ τοῦ ἀτέρμονα μεγάλου και μικροῦ. Με ἄλλα λόγια, χάρη στον Νου και τὴν δαιμόνια πανελεύθερη² ἰσχύ του, ὁ 'Αναξαγόρας οραματίζεται τὴν 'Υπαρξη, τὸ "Ον, και σὲ ὅ,τι ἔχει τὸ πιὸ μεταφυσικό, ἀλλὰ και στὴν αἰσθητή του ἔκφραση και ἐμφάνιση: *οἱσι ἀθῆλων τὰ φαινόμενα*³...

Σύμφωνα λοιπὸν με τὸν 'Αναξαγόρα, και ὁ μακρόκοσμος και τὸ ἀπειράριθμο πλήρωμα τῶν μικροκόσμων που ἐμπερικλείει, εἶναι δημιούργημα τοῦ Νοῦ. Πριν ἀπ' τὴν ἐπέμβαση τοῦ Νοῦ, ὁ Κόσμος ἦταν ἀνύπαρκτος: δὲν υπῆρχε ἀκόμη παρὰ ἓνα τρομερὸ χάος, διπλό: τὸ χάος τοῦ ἀπέιρος μεγάλου, που ἦταν τὸ Κενὸ (ἢ Χώρα, τὸ μὴ "Ον, ἢ ἀκόμη τὸ Μηδέν, ὅπως ἔλεγαν οἱ 'Ατομικοί), και τὸ χάος τοῦ ἀπέιρος μικροῦ: δηλαδὴ τὸ πυρηνικὸ σπέρμα ὄλων τῶν μελλοντικῶν ὄντων και πραγμάτων (ἢ «*χρημάτων*»). Με ἄλλα λόγια, στὸν κολοφῶνα της ἀκοσμίας και τοῦ χάους υπῆρχε, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, ἡ τέλεια διαστολή τοῦ ἀπόλυτου Κενοῦ και, ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἡ ἀπέραντη συμπύκνωση και συστολή τοῦ Σπέρματος. Τότε ἀκριβῶς ἐπενέβη ὁ Νους και δημιούργησε τὴν αἰσθητὴν υπαρξη, τὸν Κόσμο (που σημαίνει τ ἄ ξ η), διευθετώντας ἀρμονικὰ τὸ διττὸ χάος: ἀραιώνοντας τὴν ἀπόλυτη συμπύκνωση τοῦ σπερματικοῦ προκοσμικοῦ

γα), ὁ καθένας ἀπὸ τους δυο αὐτοὺς ποιητὲς και φιλοσόφους κατορθώνει ν' ἀγγίξει τ' ἀπαρβίαστα ἄδυστα κι' ἀκρογωνιαῖα τοῦ μέσα του οὐρανοῦ και σύμπαντος — τοῦ ψυχοσμοῦ του. Μιλώντας τὴ γλῶσσα της ψυχανάλυσεως, θά λέγαμε ὅτι μέσα στοῦ υποσυνείδητο τὸ πιὸ ἀνυποψίαστο κρύβεται ἡ «ἐκδικήτρα» θεὰ τοῦ 'Βλεάτη, που ὀρίζει τὴν τέλεια πλαστικότητα της σφαίρας τοῦ "Οντος — κι' ἀκόμη τὸ ζευγάρι τὸ 'Ἐμπεδοκλειο τῆς Φιλότητος και τοῦ Νείκου, που παραλληλίσουμε ἤδη με τὸν φροϊδικὸν ἀστερισμὸ τῆς *libido*» και τῶν ἐνστικτων τοῦ μίσους και της ἐναντίωσης.

1. "Ὅπως ἀκριβῶς ἡ Δαίμων-Μοῦσα στὴν περίπτωση τοῦ Παρμενίδη και τοῦ 'Ἐμπεδοκλή.

2. Στὸ δωδέκατο ἀπόσπασμα τοῦ 'Αναξαγόρα, ὁ Νους περιγράφεται ὡς κάτι τὸ τέλεια ἀνεξάρτητο, που δὲν εἶναι συνάρτηση κανενὸς ἄλλου: *μόνος ἐφ' εαυτοῦ*.

Με ἄλλα λόγια, μονάχα ὁ Νους χαρακτηρίζεται ὡς ἐλεύθερος, ἐνῶ ὅλα τὰ ἄλλα υπαρκτὰ ἔχει μόνο εἶναι συνυφασμένα τὸ ἓνα με τ' ἄλλο, χάρη σὲ μιὰ στενωτάτη ἀλληλοεξάρτηση κι' ἀλληλοδιείσδυση, ἀλλὰ ἀκόμα ἀπόλυτα διέπονται ἀπ' αὐτόν.

3. 'Απόσπ. 21α *οἱσι ἀθῆλων τὰ φαινόμενα*.

μείγματος, και ταυτόχρονα συμπυκνώνοντας την απόλυτη άραιωση τῆς συνώ-
νυμης μ' αὐτὸ τὸ χάος¹ Χώρας²...

Συγκρίνοντας τὸ μεταφυσικὸ ποίημα τοῦ Ἐμπεδοκλή, που περιγράφει τὴ συνδυετικὴ ἀρετὴ τῆς Φιλότητος (Φιλίας ἢ Ἐρωτος) καὶ τὴ διαχωριστικὴ ιδιότητα τοῦ Νείκου ἢ Μίσους, μὲ τὰ κοσμολογικὰ αποσπάσματα τοῦ Ἀναξαγόρα, μπορούμε νὰ εἰσχωρήσουμε βαθύτερα μέσα στὴ φύση τοῦ ἀναξαγόρειου Νοῦ (ἀπ' τὴν πεποίθησιν ἐμφορούμενοι ὅτι οἱ δύο μεγάλοι αὐτοὶ προσωκρατικοὶ ἀπόστολοι τῆς θεωρίας τῶν μεικτῶν εἶχαν, παρ' ὅλες τὶς εκφραστικὲς διαφορὲς καὶ ιδιομορφίες τους, τὴν ἴδια κατὰ βάθος κοσμογονικὴν ἐνόραση). Διατυπώνοντας τὴν ὑπόθεσιν (στὴ νευτώνεια σημασία τοῦ ὄρου: δηλαδὴ τὴ βεβαιότητα)³, ὅτι ὁ Νοῦς τοῦ Ἀναξαγόρα, ὡς δημιουργὸς τοῦ Κόσμου, διαδραματίζει τὸν ἴδιο ἀκριβῶς ρόλο ὅπως καὶ τὸ παναιώνιο ζεῦγος τοῦ Ἐρωτος καὶ τοῦ Μίσους στὸν Ἀκραγαντῖνο: ὡς Μῖσος, ὁ Νοῦς διαχωρίζει, ἀραιώνει, διαστέλλει τὸ ἀνεκφραστα συμπαγὲς χάος τοῦ σπέρματος· ὡς Ἐρως, πάλι, συνδέει, συμπυκνώνει καὶ συστέλλει τὸ Κενὸ καὶ τὴ Χώρα τῆς ἀνυπαρξίας.

Ὁ Κόσμος, λοιπὸν, ἀποδεικνύεται τὸ προῖόν τῆς ταυτόχρονης ἐπενεργείας τοῦ Ἐρωτος καὶ τοῦ Μίσους, δηλαδὴ τῆς σύνδεσης καὶ τοῦ διαχωρισμοῦ, ἢ ἀκόμη τῆς ἔλξης καὶ τῆς ἀπόθησης: ὅ,τι ἀκριβῶς παρατηροῦμε ἀπὸ ἀστρονομικῆς σκοπίας. Ὁ Νοῦς, ὡς Ἐρως-Μῖσος, δημιουργεῖ τὸ σύμπαν (καθὼς ἐπίσης καὶ ὅλους τοὺς μικρόκοσμους ποὺ περιέχει αὐτό), ὑπὸ τὴ μορφή ἐνὸς μείγματος ε ν δ ι ἄ μ ε σ ο υ μεταξὺ τῆς ἀπόλυτης συστολῆς καὶ συμπύκνωσης τοῦ Σπέρματος καὶ τῆς ἀπειρης διαστολῆς καὶ ἀραίωσης τοῦ Κενοῦ, τῆς Χώρας.

Τὸ Ὑπαρκτὸ (ὁ Μακρόκοσμος καὶ τὸ πλήρωμα τῶν μικροκόσμων) πα-

1. Μὲ τὸ προκοσμικὸ τοῦ χάος ὁ Ἀναξαγόρας περιγράφει, κατὰ βάθος, τὴν πῦ ἀκραία, ἀκαριαία κατάστασιν-ἐντασιν τοῦ Πνεύματος, τὴν ὥρα ποὺ πανέτοιμο ὄραμα νὰ δημιουργήσῃ...

2. Τὴ στιγμὴ ἀκριβῶς ποὺ τὰ «χρήματα», εἰσχωρώντας παράφορα τὸ ἐνα μέσα στὸ ἄλλο, ἦταν ἔτοιμα, στὰ πρόθυρα τῆς τέλειαις ἐμφράξεως καὶ ἀδραναίας, νὰ καταποντισθοῦν μὲ ξέφρενη ταχύτητα μέσα στοὺς κόλπους τοῦ τέλειου κενοῦ τοῦ ἀπείρωις μεγάλου — δηλαδὴ τῆς ἀνυπαρξίας-χώρας —, ὁ Νοῦς, ἐμφανιζόμενος ἀπότομα, σὰν ἕνας ἀπὸ «μηχανῆς θεός», μεταδίδει ξαφνικὰ στὸ ἀκίνητοποιημένο πιά ἀρχέγονο μείγμα ὅλη τὴ σφοδρότητα τῆς κινήσεως του, τῆς ἀνυποψίαστης καὶ συντελεστικῆς, ποὺ θὰ ἀποβῆ αἰτία Διακοσμῆσεως καὶ Κοσμογονίας. Αὐτὸ ἀκριβῶς φαίνεται νὰ ἐκφράζῃ τὸ ἀπόσπασμα 9, καθὼς περιγράφει τὴν ἀπεριγραπτὴ ταχύτητα καὶ βία, ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν κεραυνοβόλο ἐνέργεια τοῦ Νοῦ.

3. Θὰ λέγαμε λοιπὸν ὅτι, ὅπως ἡ ταχύτητα δημιουργεῖ τὴ δύναμη, ἔτσι καὶ ἡ ξαφνικότητα τῆς κεραυνοβόλου στιγμῆς ἐπιτελεῖ τὴν πρωταρχικὴ σφοδρότητα τῆς περιχωρήσεως. Ὁ Νοῦς, οὐσία ταχύτατη, βγαίνοντας ἀπὸ τὴν ὑπερβατικότητά του (ὅταν ἀόρατος ὡς τότε στρατηλάτης — κινήτοποιῆσιν αἰφνίδια τὶς ἀντινομίες του, τὰ ζεῦγῃ του τῶν ἀντιθέτων· καθιστώντας συντελεστικὴ κ' ἀκαταμάχητη τὴ δημιουργικὴ του ἐπίθεσιν, εἰσβολὴ του...), θὰ καταστῇ πηγὴ καὶ ἀφετηρία τοῦ πλέον σφοδροῦ καὶ γόνιμου ρυθμοῦ τῆς διακοσμῆσεως τῶν υπαρκτῶν...

3. «Hypotheses non fingo», ἔλεγε ὁ Νεύτων, μιλώντας γιὰ τὴν θεωρία του τῆς παγκοσμίας ἔλξεως...

ρουσιάζεται ως ένα κράμα πού δὲν εἶναι οὔτε ἐντελῶς συμπαγὲς οὔτε πάλι παντελῶς ἀραιωμένο. Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ Ὑπαρξὴ ἐμφαίνεται μιὰ μ ἔ σ η κ α τ ἄ σ τ α σ η μεταξύ τῶν δύο διαμετρικῶ ἀντιθέτων πόλων τοῦ Ἀπόλυτου καὶ τοῦ Ἀβίωτου: τοῦ Σπέρματος καὶ τοῦ Κενοῦ. Βρίσκομε μιὰ ἐπαλήθευση τῆς θεωρίας αὐτῆς στὴ Βιολογία, πού μᾶς δείχνει ὅτι τὰ κύτταρα κάθε ἔμβιου οργανισμού δὲν εἶναι οὔτε ἀπόλυτα ἐνωμένα (ὁ κάθε μικρόκοσμος θὰ ἦταν τότε ἀπειροελάχιστος καὶ ἀόρατος ἀπὸ σμικρότητα) οὔτε χωρισμένα ἀπόλυτα (ὁπότε θὰ ἦταν ὁ μικρόκοσμος ἀπροσμέτρητος, μεγάλος σὰν τὸ Σύμπαν).

Καὶ ἀκριβῶς ἐπειδὴ τέτοια εἶναι ἡ δομὴ τοῦ Ὑπαρκτοῦ, ἀνάλογα ρυθμίζοντας τὴ συμπεριφορά, τὴν κίνησή μας μὲς στὴν Ὑπαρξὴ, ἔχομε χρέος, ἐὰν δὲν θέλωμε νὰ καταποντισθοῦμε μέσα στὸ Ἀβίωτο καὶ τὸ Τρομερό, νὰ ἀκολουθήσωμε τὸ τῆς ἀρχαίας σοφίας διττό: *μηδεν ἄγαν, πᾶν μέτρον ἄριστον*. Μολαταῦτα, ἀφοῦ τὸ ἀβίωτο καὶ ἀπόλυτο κι' ἀθάνατο Συμπαγὲς-Κενὸ εἶναι ἡ διπλὴ πηγὴ κάθε μεικτοῦ ὑπαρκτοῦ¹, ἀποβαίνει γόνιμο ἐγχείρημα πότε-πότε νὰ πλησιάζωμε πρὸς τὰ ἐκεῖ (ἀλλὰ γιὰ πολὺ λίγο), οὔτως ὥστε νὰ πάρωμε ἕνα βᾶφτισμα ἀνανεωτικὸ, ἀναδημιουργικὸ καὶ σωτήριο. Τότε τὸ φθαρτὸ ὄν πού εἶναι τὸ κράμα τῆς ὑπαρξῆς μας, βγαίνει γιὰ μιὰ σ τ ι γ μ ἠ ἀπὸ τὴ θνητὴ του φύση², καθὼς ἀγγίζει τὰ φοβερὰ σύνορα τοῦ ἀπόλυτου καὶ θείου. Μετὰ ξαναγυροῦμε στὰ κοινὰ μας μέτρα καὶ σταθμά, στὴν κατάσταση τῶν βροτῶν, ἔχοντας ὅμως διατηρήσει ἀνεξίτηλη τὴ γεύση τῆς ἀμβροσίας. Ἐπειδὴ γιὰ μιὰ ἀπειροελάχιστη στιγμή τραφήκαμε μὲ τὴν ἴδια τροφή μὲ τὴν ὁποία τρέφονται οἱ θεοί, τροφή πού δὲν τρώγεται, ὅπως δείχνει τὸ ὄνομά της, ἀπὸ ὅσους τρώγονται οἱ ἴδιοι (ὡς βροτοί, φθαρτοί, θνητοί). Ἀλλὰ ἀρκεῖ νὰ δοκιμάση κανεὶς ἔστω καὶ ἀστραπιαῖα τὴν τροφή τῶν ἀθανάτων, γιὰ νὰ θρέψη καὶ ἀνανεώση πέρα γιὰ πέρα τὸ θνητὸ του κράμα καὶ μεῖγμα. Ἡ ἀξέχαστη δόνηση πού παραμένει μέσα μας ἀπὸ τὸ ἄγγιγμα μὲ τὸν ὑπέρτατο Κραδασμὸ, ἀφάνταστα μᾶς δυναμώνει, μᾶς μεγαλώνει, μᾶς ἀναζωογονεῖ.

* * *

Τέτοια εἶναι ἀκριβῶς κι' ἡ ἀντίληψη, ἡ ἐνόραση ἑνὸς Πλάτωνος. Ὅπως μᾶς δείχνει τὸ *Συμπόσιο*, ἐκεῖνος πού, μὲ ὄδηγὸ τὸν Ἔρωτα³, κατόρθωσε νὰ

1. Κάθε υπαρκτὸ τείνει, κατὰ τὴ δύναμή του, πρὸς τὴν ἀθανασία. Ἡ «ρίζα», ὁ συναγωγὸς δεσμὸς πού το συνδέει μὲ αὐτὴν εἶναι ἡ ἐπίγνωση ἀκριβῶς τῆς θνητῆς του φύσης. Ἄμεσα ἡ ἀθανασία τοῦ εἶναι ἀνέφικτη. Γι' αὐτὸ προσπαθεῖ νὰ τὴν ἀγγίξῃ μὲ τρόπο ἔμμεσο, χάρη στὴ δημιουργία, εἴτε τὴν πνευματικὴ, εἴτε ἐκείνη πού ἐπιτελεῖται μοναχὰ μέσα στὴν σάρκα. Ἡ δίψα αὐτῆ τῆς θνητῆς μας υπαρξῆς μᾶς ὠθεῖ στὴν ἀρνητικὴν αἰωνιότητα — στὸ «ποτέ» τῆς ἀνυπαρξίας καὶ τῆς «χώρας» — καὶ ταυτόχρονα στὸν ἀντίθετο πόλο τοῦ Αἰώνιου: στὸ «αἰεὶ» τῶν Ἰδεῶν, τοῦ Νοῦ...

2. Ὅ,τι συμβαίνει ἀκριβῶς σ' ἕνα Παρμενίδη, Ἐμπεδοκλῆ, Ἀναξαγόρα, τὴ θεία στιγμή τῆς ἔκστασης, τῆς ἀποκάλυψης.

3. Κατὰ τὸ *Συμπόσιο*, ὁ Ἔρως ἀντιπροσωπεύει τὴν θεότητα τῶν μεικτῶν. Περιγρά-

διασχίση «εφεξῆς και ὀρθῶς» ὅλα τὰ μεικτὰ¹ τῆς Ὑπαρξῆς, ἀπὸ τὰ πιὸ ἀσθε-
νικὰ και χαλαρὰ και ἐφήμερα — ὅπως εἶναι οἱ σκιῆς τῆς Πολιτείας — μέχρι
τοῦ ἀπολύτου Κάλλους, στὴν ἐκρηκτικὴ στιγμὴ τοῦ «ἐξαίφνης», ἀγγίζοντας
τὴ ρίζα κάθε δημιουργίας, δηλαδὴ τὸν Νοῦ (ποῦ εἶναι στὸν Ἀναξαγόρα, τὸ
ἀντίστοιχο τοῦ πλατωνικοῦ Καλοῦ), καθίσταται ρωσθεῖς και ἀνηθῆεις.

φει ὁ διάλογος αὐτὸς τὸν Ἐρωτα ὡς τον σοφὸ δημιουργό, χάρη στὴν μεῖξη και κράση, ὅλων
τῶν ἐπιστημῶν και τεχνῶν. Ἄλλὰ ὁ Ἐρωτὸς εἶναι ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἔρωτὸς τοῦ Καλοῦ, και ἐπομέ-
νως ἡ ἀληθινὴ αἰτία κάθε μεξῆς ἐμφαίνεται, τελικῶς, ἡ ἴδια ἡ Ὅμορφιά. Χάρη σ' αὐτὴν
ἐπιτελεῖται ἡ σύμμειξη τοῦ Ταυτοῦ και τοῦ Θατέρου, ποῦ ἀποβαίνει πηγὴ τῆς ψυχῆς—«φυ-
σῆς».

Ἄπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ὁ Φαιδρος μας ἐξήγησε, με τὸν ἀναλυτικώτερο τρόπο, τὸν ρόλο ποῦ
διαδραματίζει τὸ Καλὸν ὅσον ἀφορα τὴν ευφορία τοῦ ψυχικοῦ μείγματος. Τὸ Θεῖο, ταυτό-
σημο με τὸ Ἄγαθὸν—Καλὸν, ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀξήσεως και διαστολῆς τοῦ μεικτοῦ
ποῦ εἶναι ἡ ψυχὴ. Ἐκεῖνος ποῦ ἀντικρῶζει, ποῦ ἀτενίζει τὴν Ὅμορφιά, καταλαμβάνεται
ἀπὸ τὸ πιὸ ἱερὸ ρίγος. Τὸ ρεῦμα τῆς Καλλονῆς ποῦ τὸν διαπερνα, ζωογονεῖ ἀφάνταστα τὸ
μείγμα τῆς ψυχῆς του, προσδίδοντας σ' αὐτὸ ὅλη τὴν δυναμικότητα και κίνηση, πηγὴ κάθε
δημιουργικότητος και κυοφορίας, κάθε δημιουργίας και φύσεως, σύμφωνα με τὴν μεταφυσ-
ικὴ φυσικὴ τοῦ Πλάτωνος. Ὁλόκληρη ἡ Φύση—Ὑπαρξὴ ἀποδεικνύεται, κατὰ βάθος, τὸ
προῖόν συμμείξεως ἀρμονικῆς, ποῦ ἀφετηρία τῆς δὲν εἶναι παρὰ ἡ ψυχικὴ διαστολὴ, αὔξηση
και εὐφορία.

Ἡ φύση — συνώνυμη με τὴ μεῖξη και κράση — εἶναι συνάρτηση στενὰ συνυφασμένη
με τὴν πιὸ μετα-μαθηματικὴν ἀναλογία, με τὴ μετα-γεωμετρικὴν ἰσότητα τοῦ Γοργία, πηγὴ
ἀρμονίας και μέτρου, πηγὴ πάσης γενέσεως εἰς οὐσίαν, πάσης δηλαδὴ γεγενημένης και
μεικτῆς οὐσίας, κατὰ τὸν Φίληβο.

1. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ἄπειρον και πέρας ἐνυπάρχουν στὰ πάντα, και ἄπειρον και πέ-
ρας βρίσκουν τὴν τέλεια σύνθεσὴ των στὴν οὐσία τοῦ μεικτοῦ.

Τὸ μεικτὸ ἀντιπροσωπεύει τὸ γίγνεσθαι και τὸν κόσμον τῶν Ἰδεῶν, και ἀποτελεῖ τὴν
τελευταία λέξην τοῦ πλατωνικοῦ φιλοσοφῆματος, τὴν πλήρη σύνθεση και ἐναρμόνιση τῆς ἡρα-
κλειτικῆς διονυσιακῆς ροϊκότητος και τῆς ολοκληρωτικῆς παρμενιδικῆς, ἀπολλώνιας ἀκι-
νησίας.

Σὰν μαγικὸ κάτοπτρο, τὸ θαυμαστὸ αὐτὸ ἔκγονο τοῦ ἱεροῦ γάμου τῶν ἀντιθέτων, κρατᾶ
βαθεῖα ἐντὸς του τὸ σύμπαν τῶν νοητῶν και τῶν αἰσθητῶν εἰδῶν. Σὲ τελευταία ἀνάλυση, ἡ
μεταφυσικὴ θεωρία τῆς μεξῆς ἀποδεικνύεται ἓνα ἐξαίσιο διαλεκτικὸ ὄργανο ποῦ μας ἐπι-
τρέπει, με τὸν πλέον σοφὸ και συντελεστικὸ τρόπο, τὴν ἐξερεύνηση τῆς ἐσώτατης υφῆς και
δομῆς τοῦ πλατωνικοῦ Εἶναι.

Ἡ πρόσμειξη αὐτὴ τοῦ πέρατος και τοῦ ἀπείρου ἀποτελεῖ, στοὺς κόλπους τῆς πλατω-
νικῆς μεταφυσικῆς, μιὰ καθαρῶς ἐρωτικὴ διαδικασία: τὴν ἔνωσιν τῶν ἀντιθέτων, ποῦ καρπὸς
τῆς εἶναι ἡ «γένεσις εἰς οὐσίαν».

Θὰ λέγαμε λοιπὸν ὅτι ὁ κόσμος εἶναι τὸ ἀρμονικὸ ἐπίτευγμα—τέκνο τῆς πλέον αἰσθη-
τικῆς διαδικασίας, τῆς ἐρωτικῆς ἐνώσεως τῶν ἐναντιῶν, χάρη στὴν παντοδύναμη ἀρετὴ τῆς
Ὅμορφιας. Με ἄλλα λόγια, ὁ κόσμος, τὸ «κάλλιστον ἀγαλμα», σύμφωνα με τὸν Τίμαιο, ἐμ-
φαίνεται σὰν ἓνα σύμπαν—συνπόσιο, προῖόν τῆς μεταφυσικῆς συνθέσεως τῶν μεικτῶν, τῆς
ἐναρμόνισσεως τῆς πιο σοφῆς τοῦ πέρατος και τοῦ ἀπείρου² και ἡ ἱστορία του δὲν εἶναι παρὰ
ἡ ἴδια ἡ ἱστορία τῆς μορφοποιήσεως τοῦ ἄμορφου και ἀχανοῦς δυνάμει τῆς ὑπερβατικῆς
αἰτιότητος τοῦ Καλοῦ, μέσα στὸ πλαίσιο τοῦ δυναμικοῦ πεδίου ποῦ λέγεται «παντελῶς ὄν».

Σύμφωνα με την ἐτυμολογική ἐξήγηση τοῦ *Κρατυλου*, Νοῦς-Νόησις σημαίνει κατὰ βάθος τὴν ἔφραση τοῦ νέου (τοῦ νέου ἔσιν): μεῖς ἄλλες λέξεις, τὴ δημιουργική θέληση, ποῦ ὑπέρτατος πόθος τῆς εἶναι ἡ δημιουργία κάτι καινούργιου καὶ παντοτινὰ νέου. Ἐπομένως, κάθε φορά ποῦ τολμοῦμε νὰ εἰσχωρήσωμε μέσα στὴν ἀβιωτὴ περιοχὴ τῶν ἀπολύτων, ποῦ εἶναι ἡ ἴδια ἡ περιοχὴ τῆς Νοήσεως, τοῦ ἀναξαγόρειου Νοῦ ἢ τοῦ πλατωνικοῦ Ἄγαθοῦ-Καλοῦ, τοῦ θείου Ἐνός, τοῦ ἀθάνατου Δημιουργοῦ κάθε θνητῆς ὑπαρξῆς, αὐτόματα βαφτιζόμεστε μέσα στὴν ἴδια τὴν πηγὴ τῆς ἀνανέωσης καὶ ἀφθαρσίας. Γινόμαστε τότε καὶ πάλι νέοι, ἀποβάλλοντες, ὅσο εἶναι δυνατόν, τὴ φθαρτὴ μας φύση, τὰ στοιχεῖα τῆς θνησιμότητός μας. Τὸ μεῖγμα καὶ κράμα μας, ἀπὸ στατικό καὶ λιμνάζον ποῦ ἦταν ὡς τότε, ἀποβαίνει σφριγηλὸ, γεμάτο «κραδαινόμενη ἰσορροπία». Ἐπειδὴ στὴ συνήθη κατάσταση τὸ εἶναι μας (ποῦ εἶναι μιὰ σύνθεση ἀντιθέτων: τὸ σῶμα μας συντίθεται ἀπὸ τίς ἀντινομικὲς οντότητες καὶ «δυνάμεις» τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ ξηροῦ, τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ, ἐνῶ ἡ ψυχὴ μας ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν κρᾶση τοῦ Ταυτοῦ καὶ τοῦ Θατέρου), τείνει κάθε στιγμὴ πρὸς τὸ γῆρας, πρὸς τὴν φθορὰ, πρὸς τὸν θάνατο. Τὸ μόνο ἀντίδοτο ἐναντίον αὐτῆς τῆς ἀέναης καὶ ταχύτατης τάσης πρὸς διάλυση εἶναι ἡ ἀ ν α ν έ ω σ η. Π.χ. γιὰ νὰ μὴ γεράση καὶ φθαρῇ τὸ σωματικό μας μεῖγμα, πρέπει τὰ κύτταρά του νὰ ἀνανεώνωνται κάθε στιγμὴ, χάρις στὴν ἀνανέωση τοῦ αἵματος, ποῦ ἐπιτελεῖται πάλι μετὰ τὴν ἀνανέωση τοῦ οἰζυγόνου, μέσον τῆς ἀναπνοῆς. Τὸ ἴδιο ὅσον ἀφορᾷ τὸ ψυχικό καὶ πνευματικό μας κράμα: τείνει κι' αὐτό, μετὰ τρομερὴ ταχύτητα, κάθε στιγμὴ νὰ παλιώσῃ, νὰ γεράσῃ, νὰ φθαρῇ: τὸ συναίσθημα τῆς ἀνίας, λόγου χάρις, ἀντιστοιχεῖ ἀναμφισβήτητα σὲ μιὰ κατάσταση γήρατος καὶ φθορᾶς γιὰ τὴν ψυχὴ μας. Πόσες φορές δὲν αἰσθανόμεστε τὸ πνεῦμα μας σὲ μαρασμό, διαλυμένο, νεκρὸ; Ὅπως καὶ τὸ σῶμα μας, ἔτσι καὶ τὸ πνευματικό μας ὄν πρέπει νὰ ἀνανεώνεται διαρκῶς: τρεφόμενο μετὰ τὴν προσήκουσα τροφή, ποῦ, ὅπως τὸ δείχνουν τὸ *Συμπόσιο* καὶ ὁ *Φαῖδρος*, ἔχει πηγὴ τῆς τῆ θέαση καὶ βίωση τοῦ Ὁραίου. Ἀπερίφραστα τὸ *Συμπόσιο* μᾶς μιᾶ γιὰ τὴ θεία τροφή, ποῦ ἀποτελεῖ γιὰ τὸ πνεῦμα, τὸ ὄραμα καὶ βίωμα τοῦ Καλοῦ. Καὶ ὅσο γιὰ τὸν *Φαῖδρο*, ὁ διάλογος αὐτὸς μᾶς λέει ὅτι κάθε φορά ποῦ ἡ ψυχὴ θεᾶται τὴν Ὁμορφιά, ἕνα σωτήριο τὴν διαπερνάει ρῆγος. Ὁλόκληρο τὸ πτέρωμά της, τὸ ὡς τότε μαρμαμένο καὶ ἀτροφικό, καθὼς δέχεται τώρα τοῦ κάλλους τὴν ἀπορροήν, δηλαδὴ τὴ μαγικὴ ἀκτινοβολία, τὸν σωτήριο βομβαρδισμό τῶν μορίων (τῶν διεσδυτικῶτατων μυστηριωδῶν ἀκτίνων) ποῦ ἐκπέμπει κάθε σχῆμα καὶ μορφὴ τῆς Καλλονῆς, γεμίζει ἀπὸ ἀνυποψίαστη ἰσχύ. Οἱ ὡς τότε φραγμένοι πόροι τῆς ψυχῆς μας ἀνοίγουν, ἐπειδὴ ἡ θέρμη τῆς ἀκτινοβολίας εἶναι τέτοια ποῦ ὅλα τὰ λίπη, τὰ ἐμφράγματα, τὰ κωλύματα γρήγορα διαλύονται καὶ ἐξαφανίζονται, ἐπιτρέποντας τὴν πῶ συντελεστικὴ κυκλοφορία-κυοφορία μέσα στὸν πνευματικὸ οργανισμό μας. Κάθε ψυχοπνευματικὴ ἀρτηριοσκλήρωση ἐξαλείφεται, καὶ ἡ ψυχὴ μας, ἀπὸ γερασμένη καὶ ἀνήμπορη ποῦ ἦταν ὡς τότε, ξαναγίνεται καὶ

πάλι νέα και δυνατή. Τότε τὸ κυκλοφοριακὸ τῆς σύστημα λειτουργεῖ ἐξαιρέτα, τὸ πνευματικὸ αἷμα τῆς, ἀνανεωμένο κάθε στιγμή, τὴν τρέφει καὶ τὴν ἀναζωογονεῖ. Μπρος στὴ μακάρια θεά, κάτω ἀπὸ τὸ παντοδύναμο βλέμμα τῆς Καλλονῆς, τὸ πνεῦμα μας γεμίζει ἀπὸ ἀέναο θαυμασμὸ καὶ ἐκπληξή, καθὼς ἐξαισία πλησσεταί, ἐκπλησσεταί, πληγώνεται κάθε στιγμή ἀπὸ τὰ ὀξύτατα βέλη ποῦ ἐκτοξεύει τὸ Ὁραῖο. Τότε τὸ ψυχοπνευματικὸ μας σύμπαν πλημμυρίζει ἀπὸ ἔρωτα, ποῦ εἶναι ὁ ἀσύγκριτος συντελεστῆς κάθε ἀνανέωσης καὶ δημιουργίας υπαρξιακῆς.

Μὲ μιὰ λέξη, τὸ πλατωνικὸ Κάλλος, ἢ Ἄγαθό, τὸ θεῖο Ἐν¹, ὁ ἀθάνατος

1. Κατὰ μῆκος τῶν ἐννέα ὑποθέσεων τοῦ πλατωνικοῦ *Παρμενίδη*, διαπιστώνομε μιὰ ἐναλλαγὴ μεταξὺ τοῦ Ἐνός, ἀπόλυτου μὴ ὄντος, καὶ τοῦ Ἐνός, ολοκληρωτικοῦ πληρώματος τῶν ὄντων, τῶν «εἰδῶν». Σὲ ὅσατη ἀνάλυση ἔχομε νὰ κάνωμε μὲ τὴν ἐναλλαγὴ μεταξὺ τῆς τέλειαις ἀμορφίας (τὴν παντελῆ ἔλλειψη κάθε εἶδους) καὶ τῆς ἑπακρῆς πληρότητος τῶν Μορφῶν, τῶν Ἰδεῶν. Εἶναι ἡ ἐναλλαγὴ μεταξὺ τοῦ προκοσμικοῦ χάους, ἢ χῶρας (ἢ ἀκόμα Πενίας) ἀφ' ἑνός, καὶ τοῦ Πόρου ἀφ' ἑτέρου (γιά νὰ μεταχειρισθοῦμε τὸ λεκτικὸ τοῦ *Συμπόσιου*). Προχωρώντας ἀκόμη πιὸ μακρῶς, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι πρόκειται γιά τὴν ἐναλλαγὴ μεταξὺ διονυσιακότητος καὶ ἀπολλώνιας ὄντότητος καὶ ὕψης: ἢ ἀκόμη μεταξὺ ἐκρηκτικότητος καὶ πλαστικότητος. Ἀκριβῶς ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ ἀπόλυτου ἀμορφοῦ Ἐνός πηγάζουν, μέσα σ' ἕνα ἀπειροελάχιστο καὶ ἀέναο νῦν-ἐξαίφνης, ὅλες οἱ μορφές τῶν ὁποίων τὸ πλήρωμα, ὑπερθετικὰ κορυφώνομενο, καταλήγει πάλι στὴν βακχικὴ ἐκρηκτικότητα τοῦ Ἐνός...

Ἄ, τὸ συμβαίνει στὴ σφαιρα τοῦ Ἀπόλυτου, συμβαίνει ἐπίσης καὶ σὲ κάθε ἀπειροελάχιστο μικρόκοσμο του. Γιά νὰ δώσωμε ἕνα παράδειγμα, θὰ λέγαμε πὼς ὅ,τι συμβαίνει στὸν ὑπερήλιο, ποῦ εἶναι τὸ Ἐν, καὶ ἐπομένως στὸ ἔκγονό του, τὸν ἥλιο, πηγῆ ὄλων τῶν μορφῶν τοῦ αἰσθητοῦ, συμβαίνει ἐπίσης καὶ σὲ κάθε μικροκόσμιο τοῦ μικροκόσμου. Ἐκεῖνο ποῦ τρέφει κάθε αἰσθητὴ μορφή καὶ κάθε ἀπολύτως μῦριο-μέλος τῆς, μὲ ἄλλα λόγια καὶ τὴν παραμικρὴ νότα τῆς πελώριας Συμφωνίας ποῦ εἶναι ἡ Ὑπαρξή κι' ἡ Οὐσία, εἶναι μιὰ ἡλιακὴ, ὑπερηλιακὴ ἐκρηκτικότητα, πηγῆ γενέτετρα ἀέναο νέων μορφῶν-δυνατοτήτων. Ὁ Ἡράκλειτος, περιγράφοντας τὸν Ἥλιο, μᾶς λέει ὅτι εἶναι κάθε μέρα νέος. Ἔτσι ἀποβαίνει πηγῆ ἀνανέωσης καὶ αὐξήσεως γιά τὴ φύση: ἀνανέωσης κι' αὐξήσεως, ποῦ, σύμφωνα μὲ τὸ *Συμπόσιον*, εἶναι ὁ ἀπαράβατος ὄρος, ὁ νόμος ὁ πιὸ θεμελιώδης γιά τὴν υπαρξή, δηλαδὴ γιά τὴν συντήρηση-ἐπιβίωση τοῦ κάθε αἰσθητοῦ. Ὁ πλατωνικὸς Κρατύλος μᾶς προσφέρει ἕναν ἄκρως ἀποκαλυπτικὸ ὑπαινιγμό, ὅταν συσχετίζει τὴν αὐξηση μὲ τὸ «ἐξαίφνης»: τὴν αὐξην τῶν νέων... ὅτι ταχεῖα καὶ ἐξαιφνιδία γίνεταί. Ἀπὸ ὅλα τὰ ἀνωτέρω συμπεραίνομε ὅτι στὶς πλατωνικὲς καὶ προπλατωνικὲς (ἡρακλειτικὲς ἰδίως) ἐκφράσεις κρύβονται ὕψιστα μυστικὰ τῆς υπάρξεως, καὶ τῆς μακροκοσμικῆς κι' ἀπέραντης καὶ τῆς μικροκοσμικῆς κι' ἀπειροελάχιστης. Μυστικὰ ποῦ ἀποκαλύπτουν — ἢ μάλλον σημαίνουν — ὅπως ἕνα ὑπέρτατα πνευματικὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν, μὲ τὸν πιὸ σιωπηλὸ καὶ μυστικὸ τρόπο, τὸν πιὸ τρίσβαθο νόμο τῆς Φύσεως καὶ τῆς Οὐσίας. Ἡ Οὐσία, ἡ Φύση ἐκφράζονται (σύμφωνα μὲ τὸ ἡρακλειτικὸ: *Φυσις κρύπτεσθαι φιλεῖ*) μυστικῶπαθα, κατὰ ἀπόλυτη μίμηση τῆς ἴδιας τῆς διαδικασίας τῶν...

Σύμφωνα μὲ τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ Πνεῦμα, ποῦ ἐκφράζει καὶ τὰ πιὸ ὑπέρμετρα καὶ ὑπεράνθρωπα μὲ μέτρο ἀνθρώπινο, μὲ αὐτοῦσια ἀνθρωπιὰ, τὰ φοβερῶτερα, τὰ πλέον ἀπάνθρωπα καὶ τρομερὰ μυστικὰ τοῦ Σύμπαντος — αὐτῆς τῆς πελώριας τραγωδίας κατὰ τὸν Νίτσε — ὑποδηλώνονται μὲ χαμόγελο, σὰν σὲ παιχνιδι. Τὸ παρατηροῦμε στὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ἀγάλματα, ποῦ ἐκφράζουν τὸ ἀβυσσαλέο στοιχεῖο τοῦ θανάτου μὲ μιὰ ὄλο φῶς γαλήνη,

Δημιουργός (πού ὁ Ἄναξαγόρας ονομάζει Νοῦ, καί ὁ Ἐμπεδοκλῆς τὸ ακατάλυτο ζευγος τῆς Φιλότητος καί τοῦ Νείκους), ὄχι μόνο δημιουργεῖ τὰ μείγματα καί κράματα, πού λέγονται μικρόκοσμοι, καί πού τὸ πλήρωμά των αποτελεί τὸν Κόσμο, ἀλλὰ ἐπίσης, ὡς «*Νόησις*», δηλαδή ὡς ἔσις τοῦ νέου, τὰ ἀνανεώνει διαρκῶς, διατηρώντας, συντηρώντας, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, ἀποτελεσματικά, τὴν υπαρξή τους.

Μ' ἐνίσχυση πνευματική, μὲ συμμαχία τοὺς Προσωκρατικούς κ' ἰδίως τὸν Πλάτωνα, καθιστάμεθα ἔτσι ἱκανοὶ νὰ ἐγκύψωμε στὴ μεταφυσικὴ περιοχὴ, πού οἱ περισσότεροὶ ἄνθρωποι οὔτε συχνάζουν, οὔτε εἶναι δυνατὸν καν νὰ συχνάσουν. Κι' αὐτὸ ἐπειδὴ εἶναι μιὰ περιοχὴ κυριολεκτικά, ὅπως εἴπαμε, γι' αὐτοὺς ἀνέφικτη. Ἄδύνατον νὰ τὴν πλησιάσῃ ἄμεσα κανεὶς, μὲ μόνα ἐφόδια τὰ κοινὰ αἰσθητήρια καί κριτήρια: θὰ πρέπει αὐτὸς νὰ λαξευθῇ ἐξαιρετικά, ἀφοῦ ἀπαραίτητα ἐπιτελεσθῇ μιὰ ἐπεξεργασία ἐντὸς του, συνώνυμη μὲ μεταμόρφωση. Αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν σκοπὸ ἔχει ἡ Φιλοσοφία: Νὰ μᾶς ἀλλοιώσῃ ὅσο τὸ δυνατὸ εὐεργετικώτερα καί πιὸ σωτήρια, ὡς ὑπαρκτὰ στὴν Ἵπαρξῃ, ὡς ὄντα ἀληθινὰ στὴν Παρουσία παρόντα. Ἡ Φιλοσοφία — πού ολόκληρη δὲν εἶναι, κατ' οὐσίαν, παρὰ πειθαρχία μορφωτικὴ συνάμα καί μεταμορφωτικὴ. Κι' ὅσο περισσότερο μεταμορφωτικὴ, τόσο καί μορφωτικώτερη. Ἰδανικὸ τῆς ἔχει νὰ μᾶς πάρῃ ὡς ὑπάρχοντα αἰσθητὰ, μὲ πνεύματα ἄξεστα, ἀκατέργαστα καί βάρβαρα ὡς τότε — προτοῦ ἀκόμη εἰσχωρήσωμε σ' αὐτήν—, ὄντα πού μοιάζουν ὑπερβολικὰ μὲ τοὺς κατώτατους δεσμῶτες τῆς πλατωνικῆς σπηλιᾶς, πού βλέπουν ἴσκιους καί τοὺς παίρνουν γιὰ ἀσφαλεῖς πραγματικότητες. «Ὅλοι μας ζοῦμε μὲς σ' ἓνα κόσμο φαινομένων-ἰσκιων, κι' οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ μᾶς τοὺς ἐκλαμβάνομε γιὰ ἀλήθειες. Καὶ μόνον ὅταν ἐπέμβῃ ἡ τοῦ φιλοσοφεῖν διαδικασία, θὰ συντελεσθῇ ἡ ἀχραντὴ μετουσίωση-μεταμόρφωση — ἡ μετάβαση ἀπ' τὴν πνευματικὴ ἀμορφία στὴ μόρφωση, πού εἶναι ἡ ἱκανότητα ν' ἀντικρούζωμε μορφές ὄλο καί πιὸ ἀποκαλυπτικὲς τοῦ ὄντος...

Θὰ πρέπει ὅμως νὰ ξεκινήσωμε ἀπὸ χαμηλά, γιὰ νὰ μπορέσωμε σιγὰ-σιγὰ νὰ μποῦμε στὸν ρυθμὸ τῆς Πειθαρχίας, πού τὸ ὄνομά τῆς εἶναι μόρφωση: ἱκανότης, ὅπως εἴπαμε, νὰ θεαθοῦμε τίς μορφές τίς πιὸ ἀποκαλυπτικὲς τῆς Ἵπαρξης. Γιὰ ν' ἀποβοῦμε ἱκανοὶ, ἀπ' τὸν φυσικό, ἢ αἰσθητὸ τομέα, νὰ εἰσχωρήσωμε στὸν μεταφυσικό, διεισδύοντας ὄλο καί πιὸ βαθεῖα στὸ πρόβλημα τοῦ εἶναι. Αὐτὴ ἡ ὑπαρξὴ ἢ αἰσθητή, ἀπ' τὴν ὁποία ἀρχίζομε, μᾶς φαίνεται — τόσο πολὺ τὴν συνηθίσαμε — ὅ,τι τὸ πιὸ αὐτονόητο καί φυσικὸ καί γνώριμο κι' οἰκεῖο. Μὰ αὐτοῦ ἔγκειται ἀκριβῶς τὸ μέγα κώλυμα, ὅσον ἀφορᾷ τὴν πιὸ οὐσιώδη γνώση. Ἡ συνήθεια μᾶς ἀποκρύπτει τὴν ἀλήθεια, καλύπτοντας τὸ αἰχμηρὸ, τὸ τραγικὸ, τὸ ἀφάνταστα περιπετειῶδες τοῦ Πραγματικοῦ, καί μὴ ἐπιτρέ-

κατ' ἀντίθεση πρὸς τὰ φαραωνικά, ὅπου ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας στιγμή ἀναβλύζει ἀμείλικτο τὸ ρῖγος τῆς ἐρέβινης επιδρομῆς τοῦ Ζόφου...

ποντας νά νοιώσωμε τὸ ρῆγος του, τὸν κραδασμὸ του. Γι αὐτὸ ἀκριβῶς θὰ πρέπει ὡπωσδήποτε νά καταστρέψωμε τὴν καταστρεπτικὴν οντότητα, ποὺ λέγεται συνθήεια, εμπόδιο φοβερὸ γιὰ κάθε φιλοσόφημα. Εἶναι αὐτὸ ποὺ ὁ Πλάτων ὀνομάζει σπήλαιον καὶ πλήρωμα ἰσκιῶν. Ἡ ὑπαρξὴ ἢ αἰσθητή, τόσο οἰκεία, κατ' οὐσίαν εἶναι ὅσο δὲν παίρνει ἀπατηλή. Πηγὴ τεράστιας κατὰ βάθος παραπλάνησης, ποὺ μὲς στοὺς κόλπους τῆς ἐμεῖς — κι' ἄς αἰσθανόμαστε καλὰ καὶ τόσο λίγο ἐντὸς τῆς ξένοι — δὲν εἶμαστε παρὰ ἔρμια, παρὰ υπαρκτὰ κλυδωνιζόμενα μὲς σ' ἓνα πέλαγος καὶ σύμπαν ἰσκιῶν-φαινομένων...

Τὸν πλοῦ μας τὸν ἀνοδικὸ ἀπὸ τίς σκιᾶς τίς ἄμορφες πρὸς τὰ μορφώματα τοῦ ὄντος, τὸν περιγράφει ὁ Πλάτων θαυμαστὰ στὴν ὄντολογικὴ γραμμὴ τῆς Πολιτείας, ποὺ εἶναι ἀληθινὸ κορυφωμα τῆς ὄλης του διαλεκτικῆς, καὶ ἴσως-ἴσως τῆς Φιλοσοφίας γενικά. Μας λέει ὅτι ὁ Φιλόσοφος θὰ πρέπει ἀπαραίτητα νά βγῆ «στὸν πηγαϊμό», διανύοντας στὴν ἀρχὴ τῆ χαμηλότερη βαθμίδα τοῦ Ὑπαρκτοῦ, ποὺ εἶναι τὸ σύμπλεγμα τῶν ἰσκιῶν, νά πάη μετὰ στὴν υψηλότερη, ποὺ εἶναι ὁ κόσμος ὁ αἰσθητός, πηγὴ σκιῶν καὶ κάθε ἀνταύγειας, μετὰ ν' ἀνέβη σὲ μιὰ ἀκόμα ἀνώτερη βαθμίδα ποὺ περικλείει τίς ἐπιστῆμες¹ (προπαντὸς τὰ Μαθηματικά). Μὰ νά μὴ σταματήσῃ οὔτε κι' ἐκεῖ, ἀλλὰ νά ἀνέλθῃ ἀκόμα πιὸ ψηλὰ — μὲ τόλμη ἄγνωστη γιὰ κάθε θετικιστικὸ κι' ἄτολμο πνεῦμα — ὥστε νά φθάσῃ στὴ μεταφυσικὴ περιοχὴ, στὴ σφαῖρα τοῦ εἶναι καὶ τοῦ ἑνός. Ὑπάρχει ἀλληλουχία κι' ἀσυνεχῆς — ὅλο τομὲς — συνέχεια-συνοχὴ ἀνάμεσα στὶς τέσσερις αὐτὲς βαθμίδες (ἰσκιῶν, πρότυπα αἰσθητὰ τῶν ἰσκιῶν, ἐπιστημονικὲς δομὲς, καὶ μεταφυσικὲς τέλος οντότητες, Ἰδέες, υπέρτατες μορφές τοῦ ὄντος). Ἐδῶ ἐγκιέται ἀκριβῶς ἡ μεταμορφωτικὴ-μορφωτικὴ διαδικασίαι-πειθαρχία, μὲ ἄλλα λόγια ἢ αὐθεντικὴ καὶ γνήσια μόρφωση, ποὺ συνεπάγεται μιὰ ἱεράρχηση παναρμονικὴ μορφῶν. Τὰ πάντα εἶναι μορφώματα στὴν Ὑπαρξὴ. Δὲν κάνομε διαρκῶς παρὰ νά σκουντουφλοῦμε πάνω σὲ μορφές, ὅμως ἀνάκατα κι' εἰκῆ κι' ὡς ἔτυχε τίς περισσότερες φορές. Καὶ μόνο ὁ ἀληθινὰ μεμνημένος-μεταμορφωμένος-μορφωμένος εἶναι ἱκανὸς νά τίς θεαθῆ στὴν ἱεραρχία τους, ἐνατενίζοντάς τις «εφεξῆς» μὲ τρόπο συστηματικὸ καὶ συντελεστικώτατο.

Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ ἀλληγορία τοῦ Σπηλαίου — ἡ μυθικὴ αὐτὴ ἔκφραση τῆς ὄντολογικῆς γραμμῆς τῆς Πολιτείας — ἀποτελεῖ ἀποτελεσματικώτατο μέσο εἰσαγωγῆς στὴν περιοχὴ ποὺ λέγεται Φιλοσοφία. Πρέπει ὅμως, ὅπως εἴπαμε ἤδη, νά μοχθήσῃ καὶ ν' ἀκονισθῆ νοητικὰ κανεῖς, γιὰ ν' ἀποβῆ ἱκανὸς νά αἰσθανθῆ τὴ σημασίαν τῆς, τὴ δόνηση, τὸ μῆνυμά της. Ἐπειδὴ ἡ περιοχὴ τῆς

1. Αὐτὸς ποὺ δὲν γνωρίζει τίποτε ἀπ' τὰ συνταρακτικὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἐπιστῆμης — τῆς μαθηματικώτατης ἰδίως μικροφυσικῆς τῶν ἡμερῶν μας —, ποὺ καν δὲν ἔχει ἀντιληφθῆ ὅτι ἡ ὕλη εἶναι κάτι τ' ὀλωσδιόλου διαφορετικὸ ἀπ' ὅ,τι μὲ τὸν κοινὸ του νοῦ φαντάζεται, πῶς θὰ μπορέσῃ νά φιλοσοφήσῃ αὐθεντικὰ; Δὲν θάχῃ τὴν παραμικρὴ συγκεκριμένη αἴσθησιν τοῦ μυστηρίου...

πόρρω απέχει τοῦ νὰ ὑποπίπτῃ στὶς αἰσθήσεις μας, ἀνάγκη πᾶσα ν' ἀποκτήσωμε τὴν ἀπαραίτητη πνευματικὴ εὐαισθησία-εὐπάθεια, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ ὑποφιασθοῦμε τὴν ὑπόσταση τῆς μεταφυσικῆς αὐτῆς περιοχῆς καὶ σφαίρας, τὸ ἀνυποφίαστο βάθος κι' ὕψος τῆς, ποῦ κρύβεται κάτω ἀπὸ μιὰ τόση, ἐκ πρώτης ὄψεως, λεία καὶ σαφῆ ἐπιφάνεια-ἐπιδερμίδα, ὅπως τοῦ μύθου τῆς ἀλληγορίας. Μύθου ποῦ μᾶς μιλεῖ γιὰ ἡμίφως, γιὰ ὅ,τι ἀκριβῶς χαρακτηρίζει τὴ ζωὴ τὴν αἰσθητῆ, μὲς στὴν ὁποία — ὡς ὑπάρχοντα μὲ σάρκα καὶ οστᾶ — κινούμεθα καὶ ζοῦμε. Κυκλοφοροῦμε τίς πιὸ πολλές φορές ἀνάμεσα σὲ μισόφωτα-μισοειδώματα, ὅπως λέει ὁ Καβάφης. Χρέος μας, ἐπομένως, εἶναι πρώτιστο ν' ἀποκαλύψωμε τί κρύβεται πίσω ἀπ' αὐτὸ τὸ ἡμίφως. Ν' ἀτενίσωμε τὴ Ρίζα, τὴν Πηγὴ...

Ἄν ζοῦσαμε μὲς σὲ σκοτάδι ἀπόλυτο, ἡ περιαγωγὴ-στροφὴ μας πρὸς τὸ φῶς — πρὸς τὴ ροῆ-εἰσβολὴ τοῦ Φέγγους — θὰ ἦταν κυριολεκτικὰ ἀδιανόητη. Αὐτὴ ἴσα-ἴσα τὴ μετᾶσσή μας ἀπ' τὸν ζόφο τῆς ἀνοίας, τῆς ἀνοίας-ἀμορφίας πρὸς τὸ τέλειο φῶς τῆς νόησης καὶ γνώσης — μετᾶβαση συνώνυμη μὲ μεταμόρφωση καὶ μόρφωση ολόκληρου τοῦ εἶναι μας — διδάσκει ὁ μῦθος τῆς σπηλιάς. Ἐξ οὗ κι' ἡ σημασία του ὡς σχήματος εἰσαγωγῆς στὴν ἄκρα αὐτὴ ὑπαρξιακὴ στοχαστικότητά ποῦ λέγεται Φιλοσοφία.

Ἐνα ἀπ' τ' ἀποτελεσματικώτερα μέσα, ὡς εἶδαμε, γιὰ νὰ εἰσαχθοῦμε στὴ Φιλοσοφία τῆς Ὑπαρξης — μὲ μέγιστο ὁδηγὸ κι' εἰσηγητὴ μας τὸν Σωκράτη — εἶναι ἀσφαλῶς ἡ ἀλληγορία τοῦ σπηλαιου.

Καὶ διόλου νὰ μὴ μᾶς ξενίξῃ τὸ ὅτι πρόκειται γιὰ μῦθο, δηλαδὴ γιὰ παραμῦθι. Ἐπειδὴ δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε πὼς ὑπάρχουν δύο εἶδη μύθων: στὸ πρῶτο ἀνήκουν αὐτοὶ ποῦ ἀποκοιμίζονται, στὸ δεύτερο οἱ μῦθοι ποῦ ἀφυπνίζουν. Καὶ πρόκειται ἐδῶ ἀκριβῶς γι' αὐτὸ τὸ δεύτερο — πρώτιστο κατὰ βάθος — εἶδος...

Ἀπ' τ' ἄλλο μέρος, τοῦ μύθου ἡ γλώσσα ἔχει τὴν πλέον προσήκουσα θέση: συλλαμβάνει, ἐκφράζει πράγματα, ποῦ ἡ λογικὴ ἀδυνατεῖ παντάπασιν νὰ ἐκφράσῃ, νὰ συλλαβῇ. Μιλεῖ ἡ ἀλληγορία τοῦ σπηλαιου γιὰ ἴσκιους καὶ μισόφωτα, γιὰ φάσματα-φαντάσματα ἀνέκφραστα κι' ἀσύλληπτα τελείως γιὰ τὸν Λόγο. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς κι' ἡ προσφυγὴ τοῦ Πλάτωνος στὸν μῦθο, στὴν ἀλληγορία.

Κάτι ἀνάλογο — σὲ θεϊκὸ ὅμως, τὴ φορὰ αὐτῆ, ἐπίπεδο — συμβαίνει στὸ Εὐαγγέλιο. Γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τίς πιὸ μεγάλες ἠθικὲς καὶ θεῖες ἀλήθειες, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς προσφεύγει στὴν παραβολή, μὲ ἄλλα λόγια στὴν ἀλληγορία καὶ τὸν μῦθο. Οἱ εὐαγγελικὲς παραβολὲς δὲν εἶναι κατὰ βάθος παρὰ θεῖες ἀλληγορίες, παρὰ θεῖοι μῦθοι-ἀλέκτορες¹, ποῦ ἀφυπνίζουν τὴν αἰώνια κοιμωμένη, τὴ συνείδηση...

1. Ὅπως στὴν Χριστιανικὴ Ἐρησκεία, ἔτσι καὶ στὴ φιλοσοφία τὴν πλατωνικὴ ὁ πετεινὸς — ἀλεκτρυὼν-ἀλέκτωρ διαδραματίζει ρόλο πρώτιστο: ὡς θυμηθοῦμε τὰ ὕστατα λόγια τοῦ Σωκράτη: «Τῷ Ἀσκληπιῷ ὀφείλομεν ἀλεκτρυόνα...». Τὸ ἀφυπνιστικὸ πουλί, σύμβολο ζωντανὸ μεταίχμιου καὶ περάματος ἀπὸ τὰ μεταμεσονύχτια ἐρέβη στ' αὐγινὸ πρῶτο λυκόφως...

Τὸ ἴδιο καὶ στὴ Φιλοσοφία, ἐκεῖνο ποὺ προέχει ἀπόλυτα εἶναι ἡ ἐγρήγορση. Μὲ κάθε τρόπο δεόν ν' ἀφύπνισθῇ ἡ συνείδηση, ἡ ψυχὴ, τὸ πνεῦμα ἐκείνου ποὺ μακάρια ἀκόμα ὑπνῶνται μὲς στὸ δεσμοτῆριο-σπῆλαιο-σῶμα. Τότε μονάχα θὰ ἐπιτελεσθῇ — μὲ τὴν ἀφύπνιση — ἡ μάθηση, ἡ τέλεια γνώση-κτῆση τῆς ἀλήθειας. "Ὅπως μᾶς λέει ἡ θεωρία ἡ πλατωνικὴ τῆς ἀναμνήσεως (ποὺ ἀποτελεῖ συνέχεια καὶ κορύφωση τῆς ὀρφικοπυθαγορικῆς), ἡ μάθηση δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ ἡ ἀνάμνηση αὐτῶν ποὺ κάποτε — ἐξωχρονικὰ — γνωρίζαμε, καὶ ποὺ ξεχάσαμε ὅταν, σύμφωνα μὲ τραγικὴ, ἀνεξιχνίαστη μοῦρα, ἡ ψυχὴ μας εἰσεχώρησε — ἢ ξαναγύρισε — νὰ δεσμευθῇ στὴ σωματοειδῆ σπηλιά¹, τῆ σάρκα...

Ἄλλὰ οἱ δεσμῶτες — οἱ ἀνθρώπινες ψυχὲς ποὺ βρίσκονται φυλακισμένες μέσα στὴ σπηλιά, τῆ σάρκα — κατατάσσονται σὲ τρεῖς κατηγορίες κατὰ βάθος: Στὴν πρώτη ἀνήκουν ὅλοι αὐτοὶ ποὺ ἔχουν ξεχάσει κι' ἔχουν ξεχασθῆ (καὶ εἶναι οἱ πλεῖστοι) καὶ ποὺ νομίζουνε τὶς σκιὲς πραγματικότητες. Στὴν δευτέρη κατηγορία, οἱ τόσο λίγοι κι' ἐκλεκτοί, οἱ δυνάμενοι ν' ἀνακαλύπτουν σχέσεις μεταξὺ τῶν ἴσκιων-φαινομένων — ἀλλὰ ἀνίκανοι, παρ' ὅλη τὴν οἰζύνοια κι' ἀγχινοιά τους, ν' ἀγγίξουν τὴν κρυβόμενη κυρίαρχή των πεμπτουσία.

Στὴν τρίτη οἱ ἀκόμα πιὸ ελάχιστοι, οἱ τέλεια σπάνιοι — κι' ἴσως-ἴσως ἓνας καὶ μόνος: ὁ φιλόσοφος, ὁ μόνος ἱκανὸς νὰ ὑποπτευθῇ ἀληθινὰ τί κρύβεται πίσω ἀπ' τὶς σκιές. Ὁ στοχαστὴς — ποὺ τέλεια ἐνσάρκωσή του εἶναι ὁ Σωκράτης.

1. Αὐτὴ ἡ σπηλιά τῆς σωκρατικῆς ἀλληγορίας στὴν *Πολιτεία*, ποὺ ἀπεικονίζει τὸ κορμὶ καὶ ποὺ κατέρχεται ὑπογείως, ἡ σπηλιά ἡ ὄχι ολωσδιόλου ζοφερή, ποὺ ολόκληρη ἓνα σύνολο εἶναι ἴσκιων, μᾶς περιγράφεται σὰν ἓνας ἄκοσμος φασμάτων κόσμος. «Κόσμος ἡμίφωτος», κι' ὄχι ολοκληρωτικοῦ ερέβους, χάρι στοῦ μεταφυσικοῦ αὐτοῦ ὑπόγειου τὸ ἀνοιγμα, ποὺ συμβολίζει δύο ἰδίως αἰσθήσεις: τὴν ὄραση, ἀπ' τὴ μιά, τὴν ἀκοή, ἀπ' τὴν ἄλλη.

Χάρι στὴν ἀκοή, δεχόμεστε τοὺς κραδασμοὺς τῆς Ἀρμονίας, αὐτὴ τὴ μουσικὴ-γυμναστικὴ τοῦ εἶναι μας, τοῦ νοῦ μας. Χάρι στὴν ὄραση — καὶ στὴν ἀκοή, ἐπίσης, ὅπως μᾶς δείχνει σήμερα ἡ ραδιοαστρονομία — ἀντικρύζομε, βυθομετροῦμε τὸ παναστέρινο οὐράνιο πλῆρωμα, τὸ ἀπερίγραπτα ὑπερπλήρες Σύμπαν. Τὸ πλημμυρισμένο ἀπὸ ἀστερισμοὺς κι' ἀστερισμοὺς, ἀπὸ γαλαξίες κι' ὑπερήλιους δίχως τέλος...

"Ἄν μὲ τὸ φῶς τῆς μέρας βλέπομε ἓνα καὶ μόνον ἥλιο, σὰν ἔχη δύσει πιά ὁ ἓνας αὐτὸς, ἀνατέλλουν μὲ τὴ νύχτα στὴν Ἀχάνεια ἀπειράριθμα συμπλέγματα ὑπεράστρων ποὺ βρίσκονται σ' ἑκατομμυρίων-δισεκατομμυρίων αἰῶνων φέγγους ἀποστάσεις...

Τὸ πνεῦμα μας αἰσθάνεται τὸν πιὸ ευφορὸ ἔλιγγο — τὴ γονιμώτερη ἔκσταση — μπρὸς στὸ γαλακτικὸ κι' ἀτέρμονο Ἄπαν, εἰκόνα τῆς ἀρίφνητης, ἀπύθμενης, πύρινης περιπέτειας — τῆς Ὑπαρξείας...

Χάρι, λοιπόν, στὸ ἀνοιγμα τοῦ δεσμοτῆριου-σώματος ἐρχόμεστε ἦδη σ' ἐπαφή — ἀν βέβαια γεννηθήκαμε ἀληθινὰ (εὐφρεῖς), μὲ στοχαστικὴ, σωκρατικὴ ροπή καὶ τάση — μὲ κάτι τὸ ἄρρητο, ποὺ μᾶς γεμίζει ἀπὸ ἀριθμὸ, ρυθμὸ καὶ ἄρμονία. Τοῦ λοιποῦ τὸ πνεῦμα μας, ποὺ κατακλύζεται ἀπὸ ἀπορία κι' ἐκπληξη καὶ θαυμασμό, οδεύει ἀκατάσχετα πρὸς τὸ εἶναι...

Ἔτσι, ἀπ' τὶς τρεῖς κατηγορίες τῶν δεσμωτῶν, ἡ τρίτη (ἡ πιὸ μεγάλη καὶ σημαντικὴ ποιοτικά, κι' ἡ πιὸ μικρὴ ποσοτικά) ἔχει — μοναδικὸ πρόνομιο — ὡς ἐκπρόσωπό της τὸν ἕνα κι' ἀνεπανάληπτο Σωκράτη. Τὸ τέλειο πρότυπο αὐτὸ τοῦ τέλεια βαθυστόχαστου. Βέβαια καμμιά στὸ κείμενο δὲν βρίσκεται ἀπολύτως βέβαιη μνεία, ἢ ἔνδειξη, ὅτι εἶναι ὁ Σωκράτης. Ἐν τούτοις ὅμως τὸ υποψιαζόμεστε, κι' ἡ ὑπόνοιά μας συμφωνεῖ μ' αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ ἀρχαῖο πνεῦμα, πού, ὅπως ἡ Φύση, *κρύπτεσθαι φιλεῖ*. Πνεῦμα πού ποτέ του δὲν μᾶς λείει καθαρὰ, μὲ τρόπο ἐναργῆ, ἀπερίφραστα, τὰ τιμιώτερα-πολυτιμώτερα. Σ' ἀφήνει πρῶτα νὰ ὀριμάσῃς, ὥστε νὰ γίνῃς ἰκανὸς νὰ στοχασθῆς, καὶ ὑποψιαζόμενος νὰ νοιώσῃς, ν' ἀντιληφθῆς τὸ μήνυμα καὶ τὸν παλμὸ πού κρύβει ἐντὸς του τὸ γραπτὸ τὸ κείμενο. Πού τὶς περισσότερες φορές δὲν εἶναι παρὰ ὑπομνηματικὸ¹ καὶ μόνο.

Ὁ Σωκράτης, λοιπόν, εἶναι ὁ μοναδικὸς δεσμώτης, πού ἀνήκει στὴν τρίτη κατηγορία. Ἀρχικά κι' αὐτός, ὅπως κι' οἱ ἄλλοι συνδεσμῶτες του, βρίσκεται μπροστὰ στὰ εἰδῶλα, τὰ ἡμιψεύδη, τ' ἀντιφεγγίσματα, τοὺς πλάνους ἀντικατοπτρισμούς, τοὺς ἴσκιους, τὰ φαινόμενα. Καθὼς ὅμως ἔχει — μόνος καὶ μοναδικὸς — τὴν αἴσθησιν τοῦ ἀπόλυτα οὐσιώδους, μακριὰ ἀπ' τὸ νὰ τοποθετῆ ὄλα ὅσα συναπτᾶ ἢ ματιὰ του στὸ ἴδιο ἐπίπεδο, ἀποδεικνύεται, ἀντιθέτως, ὅλος μιὰ «κυρίαρχη προσήλωση» πρὸς τὸ μέσα φέγγος, πρὸς τὸ ρίζωμα των. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι, σὲ ὑστατη ἀνάλυσιν, παρὰ τὸ Κάλλος. Τὸ Κάλλος, ἡ μόνη δύναμη στὸν κόσμον πού ἔχει τὴ θεία χάρη νὰ ἀποτυπώνεται ἄμεσα στὸ αἰσθητό. Καμμιά ἄλλη θεία Ὀντότητα-Ἰδέα δὲν συνεπάγεται ἔκφραση τόσο ἄμεση, στὸ σύμπαν τὸ αἰσθητό, ὅπως ἡ εἰδὴ της Ὀμορφιάς. Ἡ Σκέψη, ἡ Φρόνησι ἀποτυπώνονται μὲ τρόπο ἀσύγκριτα ὀλιγώτερο ἄμεσο, ἐναργῆ. Βλέπομε, πράγματι, ἕνα ὄν ὠραῖο, καὶ νοιώθομε αὐτὸ τὸ ρῖγος καὶ τὸν κραδασμὸ, τὸ δέος σὰν μπρὸς σὲ μήνυμα ὑπερούσιου, πού φορέας του εἶναι ἀκριβῶς τὸ σχῆμα καὶ ὁμοίωμα τῆς Καλλονῆς. Δέος κι' εὐγνωμοσύνη μπρὸς σ' αὐτὸ πού αἰφνίδια, ἐνῶ εἴμαστε ἄτονοι καὶ χαλαροὶ καὶ μααραμένοι — ἀσθενεῖς, ὄχι οδοιπороι, ἀλλὰ λιμνάζοντες —, μᾶς ἀνασταίνει. Κι' ἐνῶ ἔως τότε ὁ ψυχοπνευματικὸς οργανισμὸς μας βρισκόνταν σὲ πλαδαρότητα-ἀποσύνθεσι, ἐπέρχεται ἔξαφνα μιὰ ἀνάρρωση, μιὰ νέα ὑγεία ὅλη ἀρμονία, μιὰ δύναμη ἀρμονική, πού ἀθρόα εἰσβάλλει ἐντὸς μας καὶ σωτήρια μᾶς μεταμορφώνει.

1. Στὴ μεγάλη ἐλληνικὴ ἀρχαιότητα μόνο ὁ προφορικὸς λόγος — μόνος λόγος αὐτοῦσια ζωντανός — εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν φορέας τῆς πνευματικότητος.

Ὁ ἄλλος, ὁ γραπτός, δὲν θεωρεῖται ἀπὸ ἕνα Πλάτωνα (τέλος τοῦ *Φαῖδρου*) — κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴ λατινικὴ ἀντίληψιν: «*scripta manent, verba volant*» — παρὰ ὑπομνηματικὸς καὶ μόνο. Ἀληθινὰ ζωντανὸς λόγος, στὴ σφαῖρα τῆς πνευματικότητος, εἶναι ὁ προφορικός. Ἐπειδὴ στὸν διάλογον ἐπιτελεῖται ἕνα «δοῦναι καὶ λαβεῖν», ἕνα εἶδος συναλλαγῆς πνευματικῆς μεταξὺ αὐτοῦ πού εκπέμπει κι' αὐτοῦ πού δέχεται τὸν Λόγον. Ὅσο περισσότερο ὁ δέκτης δέχεται, τόσο καὶ περισσότερες πιθανότητες ἀποκτᾶ νὰ καταστῆ κι' αὐτὸς πομπὸς μὲ τὴ σειρά του...

Ὁ Andre Gide ὀρίζει κάθε ἀριστουργηματικὸ ἔργο Τέχνης ὡς κάτι πού ἀπὸ τὴ συνάντησή του ὁ ἑαυτός μας βγαίνει ἀνανεωμένος, μεταμορφωμένος. Ἐπειδὴ ὁ πομπὸς εἶναι ἀνανεωτῆς καὶ μεταμορφωτῆς, θεραπευτῆς καὶ μορφωτῆς. Αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει, ἐδῶ, μὲ τὸν Σωκράτη: γίνεται ὁ δέκτης ριζώματος-μηνύματος νέου κι' ἀσύλληπτου γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους. Ἡ ἐνσαρκώση τῆς μεγαλοφυΐας του, ἡ μύτη κι' ὄσφρησή του (κατὰ τὴ ρήση τῆ νιτσεικῆ), τὸν κάνει ἐξάισια ἐκλεκτικὸ μπροστὰ στὸν ἄπειρο συρφετὸ τῶν ἰσκιῶν. Καὶ ξάφνου λέει: «Ἐδῶ ἄς σταθῶ. Αὐτὸ τὸ ομοίωμα δὲν εἶναι σὰν τὰ ἄλλα». Καὶ ἤδη στάθηκε, μὲ μιὰ ὅμοια μὲ δέηση καὶ προσευχὴ προσοχῆ, μπροστὰ σ' ἓνα ἀντιφῆγγισμα τοῦ Ὁραίου¹.

Ἀνάγκη πᾶσα — γιὰ νὰ ζήσωμε τὴν ὄντολογικὴ περιαγωγὴ-ἀποκάλυψη τοῦ ὑπερήρωα τῆς Γνώσης, τοῦ Σωκράτη — νὰ ἐπανέλθωμε στὸ κείμενο τοῦ Φαίδρου, πού περιγράφει τὴ συνάντησή μας μὲ μιὰ γήινη ἀνταύγεια τοῦ ὑπεργήινου Κάλλους, καθὼς κι' ὅλη τὴν ὑπερπλούσια, ὑπερούσια ἐμπειρία πού ἀποκομίζει ἡ ψυχὴ ἀπὸ μιὰ τέτοια βίωση, γέφυρα μεταξὺ τοῦ αἰσθητικοῦ καὶ μεταφυσικοῦ στοιχείου καὶ ρίγους.

Ὅπως μᾶς λέει ὁ αἰσθητικομεταφυσικὸς αὐτὸς διάλογος, μὲ τὴν ὄραση δὲν βλέπει κανεὶς τὴ Φρόνηση, οὔτε τίς ἄλλες Ἰδέες, ὑπέρτερες μορφές τοῦ ὄντος². Μὲ τὴν ὄραση βλέπει κανεὶς μονάχα τὴν ὑπέρτατη μορφή τοῦ ὄντος, τὴν ἄμορφη μορφή ὅλων τῶν μορφῶν, πού εἶναι ἡ Ὑπερμορφή, ἡ Ἰδέα τοῦ Κάλλους. Μόνον αὐτὴ ἔχει τὸ θεϊκὸ προνόμιο νὰ καθίσταται ὄρατὴ ἀπὸ τὰ πῆλινα (ὅπως τὰ ονομάζει ὁ Λόρδος Βύρων) μάτια τοῦ κορμιοῦ μας. Μόνον ἀκρογωνιαία ὑπόστασις μέσα στὸ σύμπαν τὸ ὑπεραισθητό, πού εἶναι δυνατὸν ν' ἀντικρυσθῆ ὡς εἰδωλὸ αἰσθητό μὲ τὰ χωμάτινα, φθαρτά, πρόσκαιρα μάτια³...

Κι' αὐτοῦ λοιπὸν πού εἶναι ἀκόμα ἀμύητος ἢ διεφθαρμένος, αὐτοῦ ἡ ψυχὴ δὲν κάνει τὴ μεταφυσικὴ στροφὴ (ἢ περιαγωγὴ) ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν αἰσθησεῶν στὸν ἄλλον, στοὺς κόλπους τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμα του, ὅταν ἀκόμα ἦταν ἀσώ-

1. Ὅσο πιὸ πολὺ ἔχει δονηθῆ κανεὶς αἰσθητικά, τόσο καὶ πιὸ βαθειὰ θὰ δυνηθῆ νὰ ἐγκύψῃ πάνω στὴ μεταφυσικὴ περιοχὴ, πού εἶναι ἡ πηγὴ κι' ἡ ρίζα κάθε αἰσθητοῦ ὑπαρκτοῦ. Ἰκανὸς ν' ἀναδυθῆ ἀπ' τὸ ὑπεραισθητὸ βάθος καὶ βίωμα, γιὰ ν' ἀγκαλιάσῃ ἐκ νέου τὸ αἰσθητικό. Κι' αὐτὸ τὸ πῆγαινε-εἶλα, αὐτὴ ἡ διπλὴ πορεία, ὁ διττὸς πλοῦς μεταξὺ τοῦ αἰσθητικοῦ καὶ μεταφυσικοῦ, καὶ ἀντιστρόφως, εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ εὐφοροῦς κι' ευεργετικοῦς, ὡς μᾶς γεμίζει μὲ ἀνυποψίαστα νέα στοιχεῖα, μὲ μιὰ ἀναπάντεχα καινούργια καὶ μεγάλη ὕψεια, κατὰ τὴν ἔκφραση πάλι τοῦ Νίτσε.

2. Μὲ τὴν ὄραση δὲν βλέπει κανεὶς τὴ Φρόνηση. Γιατὶ ἡ Φρόνηση θὰ προκαλοῦσε φοβερὸς ἔρωτες, ἂν μᾶς πρόσφερε κανένα τέτοιο καθάριο ομοίωμα τοῦ ἑαυτοῦ της, πού νὰ ἐφθανε στὴν ὄραση καὶ τὰ μάτια τοῦ κορμιοῦ μας. Οὔτε καὶ τ' ἄλλα νοητὰ βλέπει κανένας μὲ τὸ σῶμα. Μονάχα ἡ ομορφιά εἶχε αὐτὴ τὴ μοῖρα καὶ τὸ θεῖο προνόμιο: νὰ εἶναι κάτι ἐφικτὸ στὴν ὄραση τῆν αἰσθητή...

3. Κάτι τέτοιο ἐκφράζει ποιητικώτατα ὁ Gabriele d'Annunzio στὸ ἀριστουργηματικὸ του *Hortus clausus*.

ματο και πανελεύθερο, είχε γευθῆ τὴν πεμπτουσία τῆς γνώσης. Αὐτὸς μεταχειρίζεται τὴν εἶδῃ τοῦ θεοῦ Κάλλους σὰν ἓνα μέσο ἀπλῶς γιὰ ν' ἀποκτήσῃ ἡδονή, γιὰ ν' ἀπολαύσῃ σαρκικὴ καὶ μόνο τέρψη. Συμπεριφέρεται ἐπομένως κάκιστα, τὸ ἴδιο αἰσχρὰ καὶ βάρβαρα ὅπως ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἔπλενε μ' ἓνα ἐξαίσιο, πανάκριβο ἄρωμα — ἢ θὰ σφουγγάριζε μὲ φόρεμα αἰθέριο, ονειρωδές. Ἀνίερη συμπεριφορὰ καὶ ὕβρις, τρόπος ἀχαρακτήριστος τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἄμουσου, ἄξεστου ψυχικά. Αὐτοῦ, ποὺ ὄντας βουτηγμένος στὴν ἀκολασία, δὲν ντρέπεται οὐτε φοβᾶται... Ἀντίθετα ὁ μεμυημένος, ὅταν ἀντικρύσῃ ἓνα πρόσωπο θεόμορφο, ομοίωμα τῆς ἀτόφιας — τῆς ἄρτιας¹, ὅπως θᾶλεγε ὁ Καβάφης — ομορφιάς, ἢ καμμιὰ τέτοια εἶδῃ σὲ σῶμα, πρῶτα-πρῶτα τὸν πιάνει φρίκη.

Ἐδῶ εἶναι ἀκριβῶς ποὺ συναντοῦμε τὸ μεταίχμιο μεταξὺ αἰσθητικῆς καὶ μεταφυσικῆς διάστασης καὶ οὐσίας: στὴ θέαση τῆς Ὁμορφιάς, ἢ ὠριμῆς, ὑπερώριμῆς, πανέτοιμῆς ψυχῆς, ἀντὶ νὰ τρέφῃ σκέψεις ἀσελγεῖς, γιὰ τὸ πῶς νὰ προσπορισθῇ ἡδονὴ ὑλική, χάρη σ' αὐτὸ τ' ὠραῖο ποὺ ἀντικρύζει, αἰσθάνεται ἀπεναντίας δέος. Κυριεῦεται ἀπὸ τρόμο ἀληθινό, ἀτενίζοντας τὸ εἶδωλο τῆς φοβερῆς πηγῆς κάθε ἀπολύτως ὑπαρξῆς. Τρέμει μπρὸς στὴν ἀνταύγεια αὐτῆ τοῦ τρομεροῦ Ἀρμονικοῦ, τοῦ Ἐνός, τοῦ Κάλλους. Αὐτὴ ἢ ἀνταύγεια τῆς θυμίζει ὄλο κι' ἐντονώτερα τὸ πρόσωπο τὸ ἀπρόσωπο τῆς ὑπερβατικῆς κι' ἀνέφικτης πηγῆς. **Κι'** ὁ προικισμένος μὲ μιὰ τέτοια μεταφυσικὴ αἰσθαντικὴ ἀσθένεια, καθὼς θωρεῖ τὸ ὠραῖο, τὸ σέβεται, καὶ ἂν δὲν φοβόταν μὴ τὸν πάρουν γιὰ τρελλό, μᾶς λέει ὁ Πλάτων, θὰ ἔκανε θυσίαι στὸ λατρεμένο ὄν σὰν σὲ ἄγαλμα, σὰν σὲ θεό...

* * *

Ὡς μείγματα οἱ οἱ μας ἀντίθετων στοιχείων, εἴμαστε κεκραμένες (ὅπως εἶπαμε ἤδη) καταστάσεις. Καταστάσεις οὐτε τέλεια ἐντονες, οὐτε ἀπόλυτα ἀραιές καὶ διαλελυμένες. Ὑπάρχουν ὅμως ὅλα τὰ ἐνδιάμεσα, οἱ διαβαθμίσεις ὅλες μεταξὺ τῶν δημιουργημάτων ὡς κραμάτων. Ἀπὸ τ' ἄτονα ἐκεῖνα κι' ἀ-δημιουργικά, τ' ἀπόλυτα ἄμουσα καὶ βάρβαρα κι' αἰσχρά², ποὺ ἀκόμα εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴν στάθμη τοῦ ἀνθρώπου³, ἕως τὰ σπάνια ὄντα, ποὺ κατορθώνουν νὰ ὑπερβοῦν ἑαυτά, μεταμορφωνόμενα σὲ ποριμότητος καὶ δημιουργίας σκευή. Τὰ μόνα ἱκανὰ ν' ἀντιληφθοῦν καὶ νὰ συλλάβουν τ' ἀκρογωνιαῖα, τ' ἀπόλυτα

1. Βλ. ποίημα Ὁ καθρέπτης στὴν εἴσοδο:

μά, ὁ παλαιὸς καθρέπτης τώρα χαίρονταν
κι' ἐπαίρονταν ποῦχε δεχθεῖ ἐπάνω του
τὴν ἄρτιαν ἔμορφιά, γιὰ μερικὰ λεπτά.

2. Ποῦ εἶναι στοὺς ἀντίποδες ἐκείνων ποὺ ἀφορᾷ ἡ ἀρχαία ρῆσις: Ὡς χαίρειν ἄνθρωπος ὅταν ἄνθρωπος ᾗ...

3. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι, ἀπὸ τὴ φύση του, περισσότερο δημιουργὸς παρά δημιούργημα;

κι' αβίωτα — τὴν καθαρὴ ἀμορφία, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, καὶ τὴν ἀπολύτως συμπαγῆ μορφή, ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἡ, ἀκόμα, τὸ συμπυκνωμένο παντελῶς σκοτάδι, ἀπὸ τὴ μιά, καὶ τὸ σκληρότατο, ἄπλετο φῶς ἀπὸ τὴν ἄλλη!...

“Ὅσα ὅμως μεταξὺ τῶν ὄντων παραμένουν μόνο ὡς δημιουργήματα, θ' ἀποδειχθοῦν ἀνίκανα νὰ νοιώσουν τὸ διπλὸ αὐτὸ ριζῶμα. Νὰ κάνουν βίωμα τὴ διπλὴ πηγὴ τους, τὴ διπολική τους τροφοδότρα σύσταση. Ἀσύλληπτη γι' αὐτοὺς κι' ἡ μιά κι' ἡ ἄλλη οὐσία τους. Εἶναι ὅσοι ζοῦν παθητικά, ἀντιδημιουργικά: ὅσοι ἀφήνονται σὰν μαριονέτες νὰ κινοῦνται ἀπὸ ἀόρατα ὄντα — ἀπ' τοὺς ἀόρατους μονάρχες, τοὺς θεοὺς, ὅπως λέει ὁ Πλάτων — κι' οὔτε ἐνδιαφέρονται νὰ μάθουν ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ ποὺ τοὺς κινοῦνε...”

Ἀνάμεσα στὰ δημιουργήματα τὰ δημιουργικὰ ὑπάρχουν κορυφώματα. Τέτοιο δημιουργικὸ δημιουργημα-κορυφῶμα ὁ Σωκράτης, ποὺ δὲν ἀφήνεται νὰ κινήθῃ ποτὲ παθητικά. Γι' αὐτὸ ὅσο ζῆ, πηγαίνει ἐνάντια πρὸς τὸ ρεῦμα τῆς ζωῆς, πηγαίνει — χάρις στὴν ἐπαρκῆ ψυχοπνευματικὴ συγκέντρωση, ποὺ ὁ ἴδιος στὸν *Φαίδωνα* ονομάζει *ἀστροίξεσθαι* καὶ *συνεγείρεσθαι*² — πρὸς τὴν

1. Μά, θ' ἀναρωτηθῆ κανεὶς, εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρχουν δημιουργοὶ ποὺ νὰ μὴ συλλαμβάνουν παρὰ τὴ μιά καὶ μόνο ρίζα τους, τὸν ἓνα καὶ μόνο πόλο τοῦ εἶναι τους, τοῦ νοῦ τους; “Ὁχι, δὲν εἶναι δυνατὸν. Ὅταν συλλάβῃ ἀληθινὰ κανεὶς τὰ ἐρέβη — χάρις σὲ μακροχρόνια πάλη του μ' αὐτὰ — ταυτόχρονα θ' ἀδράξῃ καὶ τὸ φῶς. Ὅποιος συλλάβει τὴν ἀληθινὴ ἀμορφία, θὰ νοιώσῃ μέχρι ἐκρηκτικότητος καὶ τὴν καθαρὴ μορφή. Αὐτὸς εἶναι ὁ ὑπέρτατος νόμος τῶν ἀντιθέτων...”

2. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὀλοκληρωτικὴ συμπίκνωση, ἐπιστράτευση, κινήτοποίηση τῶν ψυχοπνευματικῶν μοριῶν, ἐφεδρειῶν, δυνατοτήτων του γιὰ τὴν ἐπίτευξη τοῦ μεγάλου ἄλματος, τῆς θείας *ἀλήης* ποὺ ὁ Κρατύλος ονομάζει Ἀλήθεια...

Μὲ τὴ γενικὴ, καθολικώτατη αὐτὴν ἐνεργοποίηση ὄλων τῶν ἐντός του «ἐν δυνάμει», συνεπαρμένους ολοῦνα καὶ περισσότερο ἀπὸ μιὰν αὐξουσα ἔνταση καὶ διονυσιακὴ ὄρμη, ἀπὸ μιὰ πνευματικώτατα ἐρωτικὴ ἔφεση καὶ τάση, τὸ πνεῦμα του ὅλο καὶ περισσότερο θὰ θερμαίνεται, θὰ πυρακτώνεται, κατὰ τρόπο ἡφαιστειογενῆ κι' ἐκρηκτικὸ, ἀναδίνοντας ἀνυποψίαστες ἐνέργειες κι' ἐξάρσεις, ἱκανὲς νὰ διασπᾶσουν κι' ὅ,τι ἀκόμη εἶναι κλάσμα πιὸ μικρὸ καὶ ἀπὸ τὸ πιὸ ἀπειροελάχιστο τοῦ χρόνου. Μ' αὐτὴν καὶ μόνη τὴν μέθοδο ἑνὸς Σωκράτους κατορθώνει ν' ἀνακαλύψῃ τὸ ὕστατο συστατικὸ τῆς χρονικότητος, τὸ τέλεια ἐξωχρονικὸ κι' ἀσύλληπτο *«ἐξαίφνης»*, ὅσον ἀφορᾷ τὰ μέτρα καὶ σταθμὰ τοῦ χρονικοῦ...

Ἄλλὰ τὸ *«ἐξαίφνης»* δὲν εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἔκφανση τοῦ *«μηδέποτε»* τῆς Χώρας (ὅπως λέει ὁ *Τίμαιος*), κι' ἀκόμη τοῦ *«αἰεὶ»* τοῦ ἀστερισμοῦ τῶν Ἰδεῶν, τοῦ Νοῦ; “Ὅπως μᾶς δεῖχνει ὁ διάλογος αὐτός, ὁ χρόνος εἶναι δευτερογενὴς ὑπόσταση κι' ὄντοτης, τὸ ἔκγονο τῆς πρόσμειξης τοῦ πατέρα-Νοῦ (πληρώματος μορφικοῦ) καὶ τῆς τέλειος ἀμορφίας τῆς μητέρας-Χώρας. Μὲ ἄλλες λέξεις, τὸ τέκνο-προῖον τοῦ *«αἰεὶ»* τῶν Ἰδεῶν, καὶ τοῦ *«ποτέ»* τῆς Ἀνοίας ἢ Χώρας. Ἐπομένως τὸ ριζῶμα τῆς χρονικότητος εἶναι τὸ σταυροδρόμι ὅπου συμπίπτουν καὶ ταυτίζονται ἡ θετικὴ κι' ἀρνητικὴ ὕψη τῆς αἰωνιότητος, ὁ σπῆρος ὁ διπλὸς κι' αἰώνιος τοῦ χρόνου...

Μὲ μιὰ λέξη, ὅπως γιὰ νὰ διασπᾶσωμε καὶ τὰ ὕστατα ριζώματα τοῦ αἰσθητοῦ, πρέπει νὰ πραγματοποιήσωμε τεράστιες ποσότητες θερμότητος κι' ἐνέργειας, τὸ ἴδιο καὶ γιὰ νὰ παραβιάσωμε τ' ἀπώτατα ὅρια τοῦ χρόνου καὶ νὰ βγοῦμε στὸ ἄχρονο κι' αἰώνιο, ὑπάρχει ἡ πιὸ ἀδῆριτη ἀνάγκη ν' ἀναπτύξωμε (ἄγρυπνοι ἀκολουθητὲς τοῦ ὑπερούσιου Διδάχου)

έκστατική, έξωχρονική κι' απόκοσμη στιγμή τοῦ «ἐξαίφνης» ἢ τοῦ «εκστάν». Καί τῇ στιγμή πού πρόκειται ἐπὶ τέλους νὰ πεθάνη, ὅπως οἱ ἄλλοι, αὐτὸς κι-νεῖται πάλι ἀντίθετα. Ἀντιθετικὸς ὡς εἶναι κι' ἀντινομικός, οδεύει ἐνάντια τότε πρὸς τὸ ρεῦμα τοῦ θανάτου. Κι' ἀντὶ νὰ πάη στὸν θάνατο, τραβᾷ πρὸς τὴν ἀθανασία...

Δὲν ζεῖ, καθὼς οἱ περισσότεροὶ ἄνθρωποι, τὴν ζωούλα του — ὅπως, λό-γου χάρη ὁ Meurseault στὸν *Ξένο* τοῦ Camus. Ἀνήκει, ἀντίθετα, στὴν τάξη αὐτῶν τῶν σπάνιων ὄντων, πού δὲν εἶναι ἀπλῶς καὶ μόνο δημιουργήματα, τῶν ὄντων πού ὑπερβατικὰ μετουσιώθηκαν ἀπὸ δημιουργήματα σὲ δημιουργούς. Τὰ ὄντα αὐτά, ἀντίποδες τῆς κάθε μαριονέτας, πᾶν πάντα ἐνάντια στὸν Ροῦ. Τέτοια ἡ περίπτωση ἀκριβῶς ἐνὸς Σωκράτη. Τὸν εἶδαμε κιόλας μέσα στὸ σπή-λαιο, τὸν περιγράψαμε. Ὅταν μόνος ἀπὸ τοὺς δεσμῶτες χάρη στὴ μεταφυσικὴ του αἰσθαντικότητά, ἀντικρύζοντας τοὺς ἴσκιους πάνω στὰ τοιχώματα, δὲν ἀφήνεται παθητικὰ νὰ πιστέψῃ σ' ὅ,τι βλέπει, ἀλλὰ τοὺς κοιτάζει μ' ἓνα ἄλλο εἶδος ματιᾶς, αὐτὸς ὁ ἄλλος ἀπ' τοὺς ἄλλους ὄλους...

Ἡ προσοχὴ του ἐκλέγει, ἀνάμεσά τους, ὄρισμένους ἀσύγκριτα ἀποκα-λυπτικώτερους ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ὑπαρξῆ, πού ἀπ' τὴν πρώτη κιόλας ὑποπτεῦ-θηκε στιγμή ὅτι κρύβεται ἀπὸ πίσω τους. Κι' οἱ ἴσκιοι αὐτοὶ ποιοὶ εἶναι; Δὲν εἶναι ἀκόμη μιὰ φορὰ οἱ σκιᾶς-μιμήσεις, οἱ ἀνταύγειες τοῦ Καλοῦ;

Δίνοντας ἔμφαση, λοιπόν, καὶ προσοχὴ σὲ τέτοιου εἶδους ἀντανακλάσεις καὶ μιμήσεις κι' ὁμοιώματα — αὐτὰ ὅλα πού καλοῦμε ὠραῖα ὄντα, εἴτε σὲ σάρ-κα καὶ ὅσα, εἴτε στὸ πνεῦμα καὶ στὴν τέχνη: στῆς τέχνης τ' ἄξια, ἐξαισία κα-τορθώματα — ἐπιτελεῖ μοιραῖα συναντήσεις μ' ἀκτινοβόλα εἶδωλα, πομπούς γι' αὐτὸν καὶ μόνον ἀκτινοβολίας. Τότε ἀπ' τῆς ψυχῆς του τὸ κελλὶ ἀποβάλλε-ται ἀπολύτως κάθε σύθαμπο, κάθε μισόφως σβήνει, ἐξαφανίζεται, καὶ μέσα του ἄπλετο ἀνατέλλει φέγγος. Ἐνθεα τονωτικὸ κι' ἀνανεωτικὸ σωτήριο φῶς, πού βομβαρδίζει τὰ τείχη καὶ δεσμὰ του, τὸν ἀπολυτρώνει κιόλας. Βάζον-τάς τον στὴν ὁδὸ¹ πού ἄγει πρὸς τὰ ἔξω.

— χάρη στὴν μέσα μας συγκέντρωση — τὴν πιὸ ἀσύλληπτη ψυχοπνευματικὴ θερμοδυνα-μικὴ μας...

Στὴ μιὰ περίπτωσι, θερμότητα κι' ἐνέργεια υλική, στὴν ἄλλη πνευματικὴ καὶ ψυχική. Κι' ὅμως ἡ διαφορά δὲν εἶναι παρὰ φαινομενικὴ μονάχα: ἐπειδὴ, γιὰ νὰ κατορθώσωμε νὰ ἐπιστρατεῦσωμε τέτοιες δυνάμεις υλικές, ἀπαραίτητο τελειῶς νὰ προηγηθοῦν θεωρίες καὶ σοφώτατες, στὴν διατηρητικότητά τους, ἐποπτεῖες· πού δὲν πραγματοποιιοῦνται, ἀκριβῶς, παρὰ χάρη στὴν ἔντασι καὶ συμπύκνωσι, στὴν θερμὴ καὶ πυράκτωσι τοῦ πιὸ ὑψηλοῦ καὶ μείζονος, ὑπερθετικοῦ εἶναι μας καὶ νοῦ μας...

1. Ὅδὸ πού θὰ τὸν φέρῃ, τελικὰ, σ' ὄλους τοὺς ἀστερισμοὺς τοῦ μέσα κι' ἔξω του στε-ρεώματος, τοῦ μέσα κι' ἔξω του γαλάζιου, ουράνιου χώρου...

Ἄδὸς, πορεία σωκρατικὴ ἀνάμεσα σὲ μορφῆς εὐθραστες ἀρχικά, χαριτωμένες — τί πιὸ χαριτωμένο, πράγματι, ἀπὸ τίς εἶδες τῶν ἴσκιων; (Κι ἄς εἶναι τέλεια πρόσκαιρες κι' εφήμερες). Ἀλλὰ πίσω ἀπ' αὐτὲς κρύβονται μορφῆς οὐσιαστικώτερες, μορφῆς πού εἶναι οἱ

Ἄλλα ἐδῶ τὰ ἔξω εἶναι τὰ μέσα¹. Βγαίνοντας, πράγματι, ἀπὸ τὸ ψευδομέσα, πού εἶναι τὸ σωματοειδές, θὰ πάη στὸ ἔξω, πού εἶναι τὸ αυθεντικὸ καὶ γνήσιο μέσα τῆς Ἀλήθειας. Θὰ βγῆ ἀπ' τὴ λήθη γιὰ νὰ μπῆ μέσα στὴν ἔξοδο τῆς λήθης, στὴν Ἀλήθεια. Θὰ ἐξέλθῃ, μ' ἄλλα λόγια, γιὰ νὰ εἰσέλθῃ μες σὲ κάτι ἐνδότερο, υψηλότερο.

Θ' ἀρχίσῃ, λοιπόν, ν' ἀναρριχᾶται. Κι' ὅσο περισσότερο θὰ πλησιάζῃ πρὸς τὸ ἀνοιγμα, τόσο καὶ πιὸ πολὺ τὰ μάτια του θὰ καίγονται ἀπ' τὴ λάμψη. Ἄλλὰ ὁ ἀνδρεῖος-«ἀνρειος» τῆς Γνώσης, ἀντὶ νὰ πτοηθῆ, θὰ ἐξακολουθήσῃ ἄφοβα ν' ἀνέρχεται ολοένα. Ὁ θαρραλέος ἀναρριχητής, ὁ ἀργοναύτης ορειβάτης (κατὰ τὴν ῥήσιν τὴν νιτσεικὴ) τοῦ Ἰδεώδους. Αὐτὸς πού σκαρφαλώνει πάνω ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν αὐχένα του, ὑπερβαίνοντας διαρκῶς κάθε ἑαυτὸ του. Ἔτσι ἀκριβῶς θὰ φθάσῃ στὴ στιγμὴ τοῦ «ἐκστάν», καὶ τοῦ «ἐξαίφνης»², πού εἶναι ἡ στιγμὴ τοῦ τρόμου καὶ σεισμοῦ γιὰ ὅλο του — τὸ ὧς τότε μισὸ σάρκα-μισὸ πνεῦμα, μισὸ χῶμα-μισὸ φέγγος — εἶναι...

Ἀναποδογυρίζονται τότε τὰ πάντα. Ὁ μικρόκοσμος ξάφνου βουλιάζει μες στὸ χάος, μες σ' ἓνα χάος θετικώτατο. Πού κάθε ἄλλο παρὰ οδηγεῖ στὸ θάνατο καὶ στὸν ἀφανισμό, ἀλλὰ στὴν ἀποκάλυψη καὶ στὴν ὑπερζωή.

Ἀσύγκριτη στιγμὴ τοῦ «ἐκστάν» - «ἐξαίφνης», τόσο ἀπειροελάχιστη ποσοτικά, πού μήτε κλάσμα ἑκατομμυριοστὸ τοῦ δευτερόλεπτου δὲν εἶναι.

πηγές τῶν Ἰσκιων: τὰ δέντρα λόγου χάρι καὶ τὰ σύννεφα — καί, γενικά, ὅλα τὰ ριζώματα, τῶν Ἰσκιων. Πού μὲ τὴ σειρά τους συνεπάγονται μορφώματα ἀκόμη αὐθεντικώτερα, ἀκόμα πιο βιώσιμα: τὶς ἐπιστημονικές, καί, κατὰ πρῶτο λόγο, τὶς μαθηματικὲς ὑφές-δομές.

Κι' ἔτσι, ἀνερχόμενος ολοένα — καὶ μαζὶ μ' αὐτὸν κι ἡμεῖς — πορεύεται πρὸς τὶς Ἰδέες καί, τελικά, πρὸς τὴν Ἰδέα τῶν Ἰδεῶν, πρὸς αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ Ἄγαθόν, ἢ τὸ Καλόν, ἢ τὸ Θεῖον. Πού, ἐκ πρώτης ὄψεως, εἶναι ἓνας λεκτικὸς μονάχα ἀστερισμός, πού ξεγελᾷ τὸ πνεῦμα, ἐπειδὴ τὸ βρίσκουμε φυσικὸ — κι' ἐδῶ ἔγκειται ἰδίως ὁ κίνδυνος — τὸ Ἄγαθόν, Καλόν ἢ Θεῖον νὰ εἶναι ἡ ὑπέρτατη κορυφὴ τοῦ Ὑπαρκτοῦ. Πράγματι, βρίσκοντας κάτι τέτοιο εὐνόητο, μᾶς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκπλαγοῦμε, ν' ἀπορήσωμε, καὶ κατὰ συνέπεια νὰ θαυμάσωμε, μὲ ἄλλα λόγια νὰ ἐνταθοῦμε, νὰ ριγῆσωμε, νὰ αἰσθανθοῦμε — μὲ τὸ ρίγος! — τὸν Παλμό...

Ἄν ὅμως ἔχωμε ωριμάσει, ἐὰν ἡ ὑπόστασί μας δηλαδὴ κατέστη πράγματι σωκρατικὰ αἰχμηρὴ, οἱ αἰχμές τῆς τότε δὲ θὰ τ' ἀφήνουν πλέον νὰ γλυστροῦν — θὰ τ' ἀγγιστρώνουνε τα κήτη τῆς Ἀλήθειας. Ἔχομε ἐδῶ νὰ κάνωμε μ' ἓναν ὠκεάνιο λόγο, πού στοὺς κόλπους του κυκλοφοροῦνε μεγαθήρια κήτη Ἀλήθειας. Ἄν προσπαθῆσωμε λοιπόν νὰ διατρέσωμε τὶς λέξεις Ἄγαθόν-Καλόν, ἢ Θεῖον, ἂν αὐτὲς τὶς λέξεις-προσωπίδες τὶς παραμερίσωμε, τὶς αποσπάσωμε μὲ τέχνη κι' ἐντεχνη, πάνσοφη βία — σύμφωνα μὲ τὴν λαμπρὴ ἔκφραση τοῦ αἰσχύλειου Προμηθεά — θὰ δεχθοῦμε τότε, σὰν σωτήριο βομβαρδισμό, τὶς σὰν «δόσεις θεῶν» ἀποκαλυπτικὲς σωκρατικὲς δονήσεις...

1. Μιὰ νέα ἀκόμη ἀντινομία στὸ σύμπαν τὸ σωκρατικόν...

2. Ἡ πανεκστατικὴ στιγμὴ τοῦ «ἐξαίφνης», ὅταν βγαίνωμε ἀπὸ τὸν χρόνο καὶ τὸ αἰσθητό, διασπώντας καὶ τὰ τελευταῖα ριζώματά του. Αἰσθανόμεστε τότε κάτι τὸ συγκλονιστικὸ κι' ἀνείπωτο: εἶναι ἡ στιγμὴ τοῦ φοβεροῦ κι' ἀνυποψίαστου Κραδασμοῦ πού μᾶς διαφοροποιεῖ ἀπ' ὅλα τὰ θνητὰ ἄλλα ὄντα.

Ἄλλά, ποιοτικά, παμμέγιστη. Τρανή σὰν τὴν αἰωνιότητα, σὰν τὴν ἀθανασία τὴν ἴδια. Τότε μονάχα ἓνας Σωκράτης ἀπολυτρωνόμενος¹ ἀπόλυτα, κι' ἔχοντας καταστῆ μύστης υπέρτατος τῆς Ὑπαρξῆς καὶ τῆς Οὐσίας, γεύεται τὴν ἀμβροσία τοῦ ὑπερούσιου ὑπερ-ὑπάρχοντος.

1. Ἄραγε ὁμοῦς ὁ ὑπερούσια λυτρωμένοις θὰ διακωνίσῃ τὴ διαμονή του στὴ σφαῖρα τὴν ἀποκαλυπτική, αὐτὸς ποὺ αἰσθάνεται τρίσβαθο οἶκτο ἤδη γιὰ ὅλους τοὺς Νεϋτονες καὶ τοὺς Αἰνστάιν τῆς σπηλιάς, τοὺς φορτωμένους μὲ τιμὲς ἀπὸ τοὺς συνδεσμῶτες τους; (Ἐξιοθρήνητη, ἀληθινά, θὰ τοῦ φαίνεται τώρα ἡ ἐπιστήμη τους...).

Ὅχι, ἐπειδὴ εἶναι ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ συμπῶνια ποὺ θὰ ὠθήσῃ τὸν Σωκράτη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἀλκυόνιο, πάνσοφο οὐρανὸ τῆς διαμονῆς του, γιὰ νὰ κατέλθῃ στὴ σπηλιά, μὲ τὸν σκοποῦ ν' ἀπολυτρώσῃ τοὺς ἄλλοτε συναιχμαλώτους του ἀπὸ τὴν ἀγνοια καὶ τὴν σκλαβιά — ἀπο τὴν ἀνυπαρξία. Αὐτοὶ ὁμοῦς, μακρὰ τοῦ νὰ φανοῦν εὐγνώμονες γιὰ τὴν θυσία του, θὰ τον χλευάσουν ἀδυσώπητα ποὺ θὰ τρικλίζῃ, διασχίζοντας τώρα τίς σκιές, λέγοντας εἰρωνικά πῶς ὁ Σωκράτης ἀπ' τὸ πάρα πολὺ φῶς ἔχασε τὸ φῶς του...

Θὰ τοὺς προξενήσῃ, ὁ ἀετὸς τῆς πνευματικῆς Ἀκτινοβολίας καὶ τῆς Γνώσης, τὴν ἴδια γελιοιὰ ἐντύπωση μ' αὐτὴ ποὺ προξενεῖ τὸ μπωντλαϊριανὸ πουλιὸ στοὺς βδελυροὺς θαλασσολύκους ποὺ τὸ συνέλαβαν καὶ ποὺ τὸ εἰσαναγκάζουν τώρα νὰ βαδίζῃ πάνω στὸ κατάστρωμα τοῦ πλοίου τους (*L'Albatros*).

Κι ὄχι μόνο οἱ τοῦ σπηλαιίου κρατούμενοι φριχτὰ θὰ περιπαίζουσι καὶ θὰ περιγελάσουσι τὸν Σωκράτη, ἀλλά, ἀκόμη, (ἐρεθισμένοι ἀπὸ ἓνα ζοφερὸ ἔνστικτο, μὲ τὸ ὁποῖο τοὺς ἐπρόικισε ἡ αἰώνια μισοσκότεινη, ἀνύπαρκτη στὸ βάθος ὑπαρξή τους), θὰ φθάσουσι στὸ σημεῖο νὰ τοῦ προσφέρουσι τὸ θάνατον τὸ ποτό, τὸ κώνειο, πιστεύοντας, στὴν ἡλιθιότητά τους τὴν ἀσύνορη, ὅτι θὰ τὸν καταποντίσουσι στὴν ἀνυπαρξία.

Ἄλλά ὁ θεῖος προνομιούχος, ὁ Σωκράτης, δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ ὄντα ποὺ πεθαίνουν. Ἐχοντας τραφῆ ἀπ' ὅλη τὴν ἀμβροσία καὶ τὸ νέκταρ τῆς οπτασίας τῆς ὑπερβατικῆς ἀθάνατης Ἀλήθειας-Καλλονῆς, ὁ αἰώνιος ἐραστὴς τῆς υπέρτατης σοφίας, ὁ μοναδικὸς ἀπολυτρωμένος, ἤδη κατέστη ἀθάνατος. Κι' ἔτσι τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ ἥλιος ὁ υλικὸς θάχῃ ἀρχίσει πιά νὰ γέρνῃ πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Ἀττικῆς — σύμφωνα μὲ τὴν ἀξέχαστη περιγραφὴ τοῦ *Φαίδωνος* — ἓνας ἄλλος ἥλιος, πνευματικὸς αὐτὸς, ὁ ἥλιος-Σωκράτης, ἀκάθεκτα θὰ ὑψωθῇ πρὸς τὸ στερέωμα τοῦ ὑπερπαρακτοῦ Ἀγαθοῦ τῶν Ἀθανάτων.